

אדברה בעדוּתִיךְ

באגודה
ובהלכה

פְּרַשַׁת נח

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

אדברה בעדותיך

באגדה
ובהלכה

שיחות ושיעורים מפי הרב אורן נורית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אדברה בעדותיך (ה חלקים)

ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414

למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תכן הענינים

שיחת חזוק לשבת נח

לפקח עינים - נראה כרעה ואינה אלא לטובתו.....ג
ונח מצא - ע"י האמונה ישפע עליו שפע רב.....ה
בעיני ה' - מצא חן כי העמיד את ה' לנגדו בכל עת.....ז
שלא תעלה קנאתי - ע"י האמונה ינצל מן הקנאה.....ט
הגומל חסדים טובים - גמילות חסד כסגולה לזרע של קינא.....י
בתר רישא גריר - במעלת ההתחדשות, ובפרט עתה בתחלת הזמן.....יד

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ד

העברת תבשיל לח מופלטה לפלטה.....יז
אם יש "מחזי כמבשל" בפלטה חשמלית.....יט
אין בשול אחר בשול ביבש.....כא
מתי יש לחוש לשמא יחתה בגחלים, או למחזי כמבשל.....כב
אין בשול אחר בשול ביבש, ומה נחשב לתבשיל יבש.....כב
פסיק רישיה דלא נחא לה במלאכה דאורייתא - הוי אסור מדרבנן.....כה
הגרסא הנכונה בדברי הבית יוסף: כל שרבו רטב - תשובה לטענת הרב אור לציון.....כז
אם יש בשול אחר בשול במצטמק ורע לו.....כח
גדר מצטמק ורע לו.....כח

◀ עיצוב, עימוד וניקוד | שלמה.נ. | 0504158840

shlomo131375@gmail.com

ניתן להקדיש פרשיות להצלחה ולברכה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפל': 0509013000, 0506491414

שיחת חזק לשבת נח

לפקח עינים - נראה ברעה ואינה אלא לטובתו

ראיתי בבאר הפרשה (נח) שכתב בפרשתנו (ו, י), 'ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת', הנה, לא זכה נח ללדת אותם עדי הגיעו לגיל חמש מאות שנה, כדכתיב (ה, לב) 'ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד...' וכל המתבונן יתמה, מדוע נגזר על אותו צדיק שנאמר בו (ו, א) 'כי אתה ראיתי צדיק לפני בדור הזה' להתהלך עירי חמש מאות שנה, והרי באותם הדורות כבר היו מולידים בהיותם בני ששים עד מאת שנה.

אמנם, המען בדברי רש"י 'בין שאין כאן כל ענש, רק הכל היה לטובתו גרידא, וכדאיתא במדרש (ב"ר כו ב, הובא ברש"י), 'אמר רבי יודן, מה טעם כל הדורות הולידו למאה שנה וזה לחמש מאות, אמר הקב"ה אם רשעים הם יאבדו במים ורע לצדיק זה, ואם צדיקים הם אטריח עליו לעשות תבות הרבה, כבש את מעינו ולא הוליד עד חמש מאות שנה כדי שלא יהא יפת הגדול שבבניו ראוי לעונשין לפני המבול'. נמצא שרק לעיני בשר ודם היה נראה שהקב"ה נוהג עמו במידת הדין, אבל עפ"י אמת לא היה כאן אלא הצלה לבניו שלא יספו במבול. ומכאן ילמד כל איש לעצמו, בהיותו תמה על עניניו, והנהגת ה' עמו ברוח או בגשם, בפרנסה או בזש"ק, בנחת או בבריאות, מה קשה חלקי וחבלי - מדוע עלי להמתין כל כך הרבה לישועתי הבוששת מלבוא... כי באמת כל ההמתנה והיחול אינם אלא לטובתו הגמורה, ובבוא העת יזכה ויראה בישועתו הגמורה.

וכן מצינו בענינו של יצחק אבינו (כה, כ"ו), 'ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה... ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם', והנה, לעין הרואה נראה הדבר שהקב"ה נהג עמו במידת הדין, שהרי לא נולדו לו בניו רק אחר עשרים שנות צפייה, אך באמת אם אך נפקח עינינו - ולא נביט בראית בני

האדם שאינם אלא 'קצר ראי', נמצא שאין כאן אלא 'רחמים' פשוטים ומגלים, שהרי מנן 'ארבע מאות שנים' של גלות מצרים החלו להפנות מעת אשר הוליד אברהם את יצחק בנו, ואלו בפעל החל ה'שעבוד' בעבודת פרך רק משמת האחרון שבבני יעקב, הוא לוי שמת האחרון שבשבטים (שעוד חי במצרים עצמה צ"ד שנים), כדכתיב (שמות א, ו) 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא' (ועין בסדר עולם רבה פ"ג), ולפי זה נמצא שכ' שנים אלו שאחרו את לדתו של יעקב אחרו גם כן ממילא את לדת השבטים ואף את מיתתם, ובזה נפתנו עשרים שנים משנות 'שעבוד מצרים' הקשות.

פיוצא בזה מצינו אצל רחל אמנו שבעת לדתה את בנה יוסף, העתירה בתפלה 'יוסף ה' לי בן אחר' (להלן ל, כד), אך הקב"ה לא נתן לה את בנ"מין עד כעבר כמה שנים. וכל זה היה מצד הנהגת רחמים גמורים. תדע, דאיתא בתרגום שני (אסתר ג, ג) שהקב"ה 'שמר' שלא יולד בנ"מין עד הפנס יעקב לארץ ישראל - לאחר שכבר נפגש יעקב עם אחיו עשו, וכך ינצל בנ"מין שלא יצטרך להשתחוות לאותו רשע ורק בזכות זה נבנה בית המקדש בחלקו של בנ"מין (ולא אצל שאר אחיו), נמצא שאחר לדת בנ"מין היה אך ורק לטובה - שיבנה בית המקדש בחלקו.

באור נפלא מבארים (מובא בסדור הגר"א, בברכת מוידים) כמה שאנו אומרים בברכת ההודאה 'מוידים אנחנו לך... על נפלאותיך וטובותיך שבכל עת', כי 'נפלאות' הוא מלשון 'מכסה' (כמו 'כי יפלא מן דבר', דברים יז, ח), הינו כשאין האדם רואה כלל את הטובה שבהנהגת הבורא עמו, כי הכל מכסה ונסתר ממנו, ועל זה הוא נותן הודאה בפני עצמה בברכת 'מוידים' להודות ולהלל את הבורא יתב"ש על הטובה הטמונה בהנהגתו עמו.

יִרְאִים וּשְׁלָמִים. אִמּוֹ הִיְתָה מוֹסֶרֶת בּוֹ 'שְׁעוֹר כָּלְלִי' בְּכָל יוֹם אַחֵר הַצִּהְרִים לְכָל שְׁכֵנִיָּה שֶׁלֹּא יָדְעוּ לִקְרֹא בְּשִׁפְהָ הַגְרָמְנִית, וּבְכֶךָ מְנַעַה אֶף מִשָּׂאֵר אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִתְבּוֹלְלוּ בֵּין פְּרִיצֵי עֲמֻנוֹ רַח"ל עַל יְדֵי קְרִיאַת פְּתִיבֵי הָעֵת שְׁלֵהֶם.

בְּאַחַד הַיָּמִים כְּשֶׁעָמְדָה אִמּוֹ בַּמִּטְבַּח הַבֵּית וְעִסְקָה בְּעִבּוּדָתָהּ, וּכְבֵּר הִחֲלוּ הַשְּׁכֵנִים לְהִתְאַסֵּף בַּחֲדָר הַסְמוּךְ - לְשִׁמְיעַת ה'שְׁעוֹר', נִטְלָה אַחַת מִשְׁכֻּנוֹתֶיהָ אֶת הַכֶּתֶב עֵת וְרֵאָתָה בּוֹ תְמוֹנַת סְפִינָה הַפּוֹכָה, וְכֵן נִזְדַּעְגָה מֵאֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיהָ עַד שֶׁנִּגְשָׁה אֶל בַּעֲלַת הַבֵּית וְגִעְרָה בָּהּ, וְכִי הֵימָּה תַעֲמִידִי בְּהַשְׁקֵט וּבְשִׁלּוֹה לַעֲסֹק בַּחֲתוּנָה תַפּוּחִי אֲדָמָה בְּעוֹד שֶׁסְפִינָה גְדוֹלָה הִתְהַפְּכָה לְמַצּוֹלוֹת יָם עַל כָּל יוֹשְׁבֶיהָ, וְתַצְחֵק בַּעֲלַת הַבֵּית בְּקִרְבָּה כְּשׁוֹמְעָה אֶת 'טַעֲנוֹתֶיהָ', בְּהַסְבִּירָה שֶׁכָּאֵן נִכְתַּב אוֹדוֹת סְפִינָה חֲדָשָׁה שֶׁזָּה עֵתָה סִימּוֹ לְבִנְיָנָה בְּרַב שְׁכָלוֹל פָּאָר וְהֶדֶר, אֶף מִכֵּינֹן שֶׁאֵינָה יוֹדַעַת לִקְרֹא אֶת הַכֶּתֶב אֲשֶׁר מִתַּחַת לְתַמּוּנָהּ הַחֲזָקָה אֶת הָעֵתוֹן הַפּוֹךְ, וּלְכֶךָ דְּמִית בְּנִפְשָׁה שֶׁהַסְפִּינָה הִתְהַפְּכָה לְמַצּוֹלוֹת. סִיִּים רַבִּי יַעֲקֹב וְאָמַר, מִכָּאֵן לְמִדַּתִּי 'דֶּרֶךְ חַיִּים' שֶׁלְּפַעֲמִים נִרְאָה לְאָדָם שֶׁצָּרוֹת רַבּוֹת בָּאוֹת עָלָיו, וּבְאֻמַּת כָּל מִחְשַׁבְתּוֹ זֶה בָּאָה לוֹ רַק מֵאַחֵר שֶׁמִּבִּיט עַל הַדְּבָר ב'הַפּוֹךְ', אֵין לוֹ אֲלֵא לַחֲזוֹר וּלְיִשֵּׁר אֶת רְאוּתוֹ וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּעֵין הָאִמּוּנָה שֶׁכָּל מָאֵן דְּעִבִּיד רַחֲמָנָא לְטַב עֲבִיד, וְהַכֵּל יָבוֹא עַל מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם.

פַּעַם שָׁאֵל הַגָּאוֹן רַבִּי יִחְזַקְאֵל אֲבֵרָהמִסְקִי זְצוק"ל אֶת הַגַּר"ז מִבְּרִיסק זְצוק"ל (שֶׁהָיָה מַחֲמִיר לַעֲנִין צֶאֱת הַשְּׁבִת וְכו') כִּי שִׁיטַת רַבֵּנוּ תִּסְ (כִּשִּׁיטַת רַבֵּנוּ תִּסְ) הֵיאָה אֲפָשֶׁר לְהַבִּין אֶת שִׁיטַת רַבֵּנוּ תִּסְ בְּעֵינֵינוּ 'צֶאֱת הַכּוֹכָבִים', הֲרִי אִם נִבִּיט הַשְּׁמִימָה נִכְחַח לִרְאוֹת שֶׁהַשְּׁמֶשׁ שֶׁקָּעָה זֶה מִכְבֵּר, וְהֵיאָה אֲפָשֶׁר לֹאמַר שֶׁעֲדִין יוֹם בָּזוּ הַשְּׁעָה, עֲנָהוּ הַגַּר"ז 'אֵין מִבִּיטִים בְּשָׁמַיִם בְּכַדִּי לִקְבֹּעַ אֶת הַמִּצִּיאוֹת, אֲלֵא ב'שִׁלְחוֹן עֲרוּךְ', וְאִם שֵׁם נִכְתַּב שֶׁעֲדִין יוֹם, עֲדִין יוֹם הוּא'. כִּמוֹ כֵּן לַעֲנִינֵנוּ, בְּשִׁעָה שֶׁבָּאִים יְסוּרִים וְהַסְתָּרוֹת ח"ו עַל הָאָדָם, לֹא יִבִּיט עַל הַנִּרְאָה לוֹ בְּעֵינָיו בְּשֶׁר כִּי הַכֵּל 'צָרוֹת צְרוּרוֹת', אֲלֵא יִבִּיט ב'תּוֹרָה' הָאוֹמֶרֶת לְאָדָם, כִּי בְּאֻמַּת אֵין זֶה צָרָה כָּלָל, אֲלֵא גַם 'כִּי אֲשַׁב בַּחֲשֶׁךְ ה' אֹר לִי (מִיכָה ז, ח).

סִפֵּר 'רֹאשׁ יְשִׁיבָה' מְפָרְסֵם שְׁלִיט"א, שֶׁזָּה לְאַחֲרוֹנָה נִצְלוּ שְׁנֵי בַחּוּרִים תַּלְמִידֵי יְשִׁיבָתוֹ מִהַמַּחֲלָה הַנוֹרָאָה, ע"י שֶׁגָּלוּ אוֹתָהּ מִיד בַּתְּחִלַּת הַחֲלִי ב'בְּדִיקוֹת' שֶׁעָשׂוּ וּבִנְקֵל נָקוּ אוֹתָם לְגִמְרֵי ב"ה, וּמִדּוּעַ בְּדָקוּ אוֹתָם, הָאֶחָד מִחֲמַת שֶׁנִּפְל וְנִחַבֵּט בְּרֹאשׁוֹ בְּמַכּוֹת נְאֻמָּנוֹת, וּמִשְׁנֵהוּ נִחַבֵּט נִרְאוֹת בְּרָגְלוֹ, וְהֵינּוּ דְאֻמְרוֹ, כִּי הָיָה נִרְאָה לְבַחּוּרִים וְהוֹרִיָּהֶם שֶׁקָּרָה לָהֶם הַגְּרוּעַ מִכָּל 'מַכַּת רֹאשׁ' מוֹחָצֶת ה' יְרַחֵם, אֲבָל בְּאֻמַּת הִיְתָה מִכָּה זֶה 'שְׁלִיחוֹת' נִפְלָאָה מֵאֵת הַבּוֹרָא יִתְב"ש לְגֵרֶם לָהֶם לַעֲרוֹךְ בְּדִיקוֹת בְּגוּפָם וּלְהַצִּילֵם מִהַמַּחֲלָה הַגְּרוּעָה מִכָּל.

וּמִצִּינוּ כִּי"ב בְּפֶרֶשְׁתָּנוּ 'פֶּרֶשֶׁת נַח' כְּשֶׁנֶּחֱצֵה הַצִּדִּיק יוֹשֵׁב כְּשֶׁנָּה תְּמִימָה סָגוּר וּמִסְגָּר בַּתְּבָה סָגוּרָה וְחַתוּמָה, בּוֹ תִרְמַשׁ כָּל חֵיתוֹ יַעַר, חֵיּוֹת טוֹבוֹת וְרַעוּת, וְעָלָיו לְהַאֲכִילֵם וּלְהַשְׁקוֹתָם בְּמִשְׁךְ כָּל הַיּוֹם וְהַלֵּילָה, וְהוּא מְמַשׁ כִּיּוֹשֵׁב ב'בֵּית הָאֲסוּרִים' כְּשֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ ב'עִבּוּדוֹת שְׁרוּת', וּלְכֹאזֶה כִּיצַד נִשָּׂאֵר שְׁלָם בְּדַעַתוֹ וְשִׁכְלוֹ... וְכָל אֶחָד יַחֲשֹׁב לְעַצְמוֹ, כִּיצַד הָיָה נִרְאָה אַחֲרֵי שֶׁנָּה תְּמִימָה כְּזֹאת, וְהָרִי אֶת מִיטְב רוֹפְאֵי הַנִּפְשׁוֹת (פְּסִיכּוֹלוֹגִים) הָיוּ צָרִיכִים לְהַזְעִיק אֵלָיו, וְכָלִי הָאֵי וְאוֹלִי... אֲבָל הָאֻמַּת תּוֹרָה דִּרְכָּהּ, כִּי כָּל זֶה אֵינוֹ אֲלֵא בְּזִמְנִים כְּתֻקָּנוֹם, לֹא כֵן גִּבִּי נַח, שֶׁיָּדַע הֵיטֵב שֶׁהַמְּבוּל מִשְׁתּוֹלֵל בַּחֲצוּצוֹת, כָּל הָעוֹלָם טוֹבֵעַ בְּמִים הַזְּדוּנִים, וְתִבָּה חַתוּמָה זֹאת הִיא הִיא 'מִגֵּן וּמוֹשִׁיעַ' עַבּוּרוֹ, בְּוֹדָאֵי הָיָה שֶׁשׁ וְשִׁמּוֹחַ בְּכָל רָגַע עַל ש'זִכָּה' לְהֵיוֹת חַתוּם וְנַעוֹל תַּחַת מִסְגָּר וּבְרִיחַ, וְכָל עִבּוּדָתוֹ וְיִגִּיעָתוֹ שֶׁמָּה הָיוּ לוֹ לְמִשְׁיב נֶפֶשׁ, בְּיֻדְעוֹ כִּי רַק כֶּךָ תִּנְצֹל נִפְשׁוֹ... כִּי"ב, יִכִּירוּ בְּנָיו וְיָדְעוּ, כִּי כָּל מִצְב הַנִּרְאָה לָהֶם כ'בֵּית הָאֲסוּרִים' וְקָשִׁי נִרְאָה, כָּל 'מִסְגָּר' וְעָמַל אֵינוֹ אֲלֵא לְטוֹבָתָם הַגְּמוּרָה, לְהַצִּילֵם מִמִּים הַזְּדוּנִים לְמַעַן חֵיּוֹתָם כִּהְיוּם הַזֶּה בָּזָה וּבָבָא.

סִפֵּר הַמַּגִּיד מִיִּשְׂרָאֵל הַנוֹדֵעַ הַגַּה"צ רַבִּי יַעֲקֹב גְּלִינְסְקִי זצ"ל מִשְׁרִידֵי תַּלְמִידֵי נוֹבֶהֶרְדּוֹק בְּדוֹר הָאַחֲרוֹן (הוּבָא בְּסִפְרוֹ 'וְהַגְדַּת' פֶּר' יִתְרוֹ עַמ' שֶׁנ"ח) שֶׁבִּימֵי יְלָדוּתוֹ הִחֲלוּ הַמְשָׁכִילִים לְהוֹצִיא לְאוֹר 'כְּתִיב עַת' כְּדִי לְמַשֵּׁךְ אַחֲרֵיהֶם אֶת בְּנֵי הַנַּעַר, וְאִמּוֹ ע"ה שֶׁחִפְצָה לְהִגֵּן עַל בְּנֵי בֵּיתָהּ, הִיְתָה מְבִיאָה בְּכָל יוֹם לְבֵיתָם אֶת ה'כְּתִיב עַת הַחֲרָדִי' שֶׁהָיָה כְּתוּב ב'לַע"ז (בְּשִׁפְהָ הַגְרָמְנִית) אֲבָל הָיָה כְּשֶׁר וְרֹאזִי לְהַכְנִס לְבֵית

ינוח מצא - ע"י האמונה ישפע עליו שפע רב

בפרשתנו (ח, יא), 'והנה עלה זית טרף בפיה' ופירש"י 'טרף - חטף, ומדרש אגדה לשון מזון... אמרה יונה לפני הקב"ה יהיו מזונותי מרורים בזית בידו של הקב"ה ואל יהיו מתוקין בדבש ביד בשר ודם'. כתב הרמ"ק ה'דברי ישראל' זי"ע, שלכאורה יש להקשות מדוע לא פרש רש"י שלפי פשוטו תבת 'טרף' הוא לשון 'מזונות', וכדכתיב (תהלים קיא, ה) 'טרף נתן ליראיו'. ונזכיר כי ספר כ"ק האדמו"ר מסקולען מאנסי שליט"א שפעם בקש איש יהודי מאביו זי"ע סגלה לפרנסה, אמר לו הרבי, 'סגלה נפלאה היא לפרנסה - להיות ירא שמים', שהרי פתיב (תהלים קיא ה) 'טרף נתן ליראיו', והיא סגלה פשוטה - לא 'עצה' או ברכה אלא 'סגלה'... הקונה 'יראת שמים' במדה גדושה, מפילא ימלא הקב"ה את ידו מיידו הפתוחה והרחבה.

אלא, כי לכאורה קשה מה חטאה היונה 'שנזדמן לה עלה מר' - וכרבים מאתנו השואלים וכי מה חטאתי שפרנסתי באה לי בקשי ומרירות גדול כל כך, לזה פרש 'טרף לשון חטף', וכמו שאמרו חז"ל (ברכות סד.) 'הדוחק את השעה שעה דוחקת', דמפני שחטפה היונה ודחקה את השעה - מחסר אמונה בה' שיזמין לה מאכלה בעתה הראוי לה, לכן נזדמן לה עלה מר ולא מתוק, אך המאמין וסובל הכל ימתק לו כל עניניו, בפרנסתו ושאר צרכיו. וביותר, ידע כל אדם, שפבר מאז ומקדם הכין הבורא ית' לכל חד וחד את כל הטובות הראויות לו בפרטיות, וכדמצינו בדברי הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע (סוף פרשת פקודי) לבאר את דברי המדרש (תנחומא תצוה ה) על הפסוק בפרשתנו (ח, יא) 'ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה', ש'מה היונה הביאה אורה לעולם אף אתם שנמשלתם ביונה הביאו שמן זית והדליקו את הנר', ולכאורה צריך באור, איזו 'הארת העולם' נעשתה על ידי הבאת היונה את עלה הזית, אלא, דעלי הזית חזקים הם ביותר, כמו שאמרו חז"ל (מנחות נג:) 'מה זית זה אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים' ולא נמוחו אלא צפו על פני המים, וכשבאה היונה עם 'עלה הזית' רמזה לו לנח לאמר - הבט נא

וראה, מעת בריאת העולם ידע הבורא שיבוא יום שנח איש צדיק וישלחני מהתבה לשוטט על פני היקום - 'לראות הקלו המים מעל פני האדמה', ולא יהיה לי אז במה להחיות את נפשי, על כן עשה בטבע הבריאה שיהיו עלי הזית חזקים שלא יאבדו במים רבים, ובזאת תשובע נפשי, וזהו אומרים 'היונה הביאה אורה לעולם' שהאירה את האמונה שהבורא התקין את עולמו מקדם לכל יחיד ויחיד בעולם כפי הצרכיו ותיו.

ואל תאמר כיצד אוכל להתחזק באמונה בעת אשר הנני שרוי בחשך ובאפלה, וצרות רבות ורעות סבובי גם סבבני, עד שנראה שהכל 'הולך' בדיק להפך... כי כל מעלת 'האדם' שבכוחו ובידו 'להתעלות מכל הטבע' ולהטות דעתו ורצונו כרצון ה', 'וזה כל האדם'.

וכך באר ה'מלבי"ם' (דברים כה, ט) את הנאמר ב'פרשת יבום', שכשמות איש יהודי מבלי השאיר אחריו זש"ק - על אחיו ליבם את אשת המת, ואם לא אבה ליבמה עליו לקיים מצות חליצה, וכדכתיב 'ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו', ומהו ענין חליצת המנעלים, ומבאר המלבי"ם עפ"י דברי הגמרא (שבת קנב.) 'ודמנעלי ברגלוהי בר איניש', שהסימן להפיר את ה'אדם' הוא דיקא בזה שהוא מהלך במנעלים, ולכאורה מה 'סימן' יש בדבר, ומדוע ה'מנעלים' הם המוכיחים על הלובשם שהוא 'בן אדם', ומבאר, שאין לומר שיסוד החלוק בין אדם לבעל חי הוא בכח ה'דבור' שאדם מדבר ולבעל חי לא נתן כח הדבור, שהרי ישנם עופות שיש להם 'מבטא' ואף על פי כן לא נתעלו לדרגת אדם... גם אי אפשר לומר שמותר האדם מן הבהמה, שאדם יש בו דעת ואלו בעלי חיים אין להם דעת, שהרי מצינו גם בעלי חיים שיש בהם דעת ותבונה (עי' איוב לה, יא), אלא מהות ההבדל הוא שהאדם הוא בעל בחירה ויש בו את הכח לעשות בהפך טבעו ורצונו, מה שאין כן בעלי חיים שהם משעבדים לרצונותיהם, ואף אם נראה שעושים דבר מה בהשכל ובחכמה, אך האמת היא שהם נוטים בשכלם כפי אשר מחיבים אותם תכונות ויסודות נפשם. ועל כך נאמר (קהלת

היטב כי בני אדם אתם, ו'מקומכם' בין בני אדם...
ואל תהיו כסוס כפָּרד...

אכן, כבר שאל מאן דהו, אם בכל יום אנו מברכים
'שלא עשני גוי, שלא עשני עבד' מדוע איננו
מברכין 'שלא עשני בהמה', וכי 'טובה' קטנה היא
זאת, הוא מוֹתִיב לה והוא מפרק לה... שְׁמָא תהא
הברכה 'ברכה לבטלה', כי פְּעָמִים אף האדם עצמו
כמוהו כ'בהמה' הוא...

מעשה בבחור שמצבו הרוחני החל לרדת מעט
והצורך ל'שמירה גדולה' על ההלך ילך שלו, ביום
מון הימים בקש הבחור מהגאון רבי שלום שבדרון
(שהיה 'משגיח' שלו בישיבה) שיתיר לו ללכת למקום
פלוגי, מכיון שמקום זה לא היה כל כך ראוי לפי
מצבו של הבחור, אמר לו רבי שלום, אתיר לך
ללכת שמה, אבל בתנאי אחד - שתענה לי על
מה שאשאלך, הסכים הבחור, שאלו רבי שלום
'איזו בריה עדיפה אדם או בהמה', הביט בו הבחור
בפליאה וכי לזאת 'שאלה' יקרא, פשיטא שעדיף
האדם ע"פ הבהמה, כי הבט וראה היאך נראית
הבהמה, היא רועה בשדה בין הזבלים, מעולם לא
רחצה עצמה וכו' וכו', שאלו ר"ש במתק לשונו,
מה אתה סת, הנה חיי הבהמה שלווים ושקטים,
מעולם לא נהלה הבהמה 'מחלקת', ולעולם איננה
זקוקה לקחת סממני רפואה, בכל אשר תלך יש
לה מאכל ומשתה, לעמיתה האדם, תמיד יחסר
לו - מאכל ומשתה נקיים, פאן יריב עמו ראובן,
ושם יפגע בו שמעון... עד שהחל הבחור להרהר
ולהתלונן, אוי, אוי, מדוע אכן לא נבראתי בבהמה,
אמר לו ר"ש מנע דמעה מפניך, כי אכן 'בהמה
משלמת אתה'...

והנה עדין 'מרחשין' שפתותינו מכל התקופה
הקדושה אשר עברה עלינו לטובה, ורבים אמרים
מי יראנו טוב, הן עברו עלינו ימים נעלים קדושים
ומרוממים כל כך, ואיככה נוכל להמשיך את הימים
הקדושים לימים הפאים עלינו לטובה.

אלא, שזה עתה 'הרעשנו עולמות' בתקיעת שופר
הבוקע רקיעים ומהפך את כל העולמות, וכדאיתא
במדרש (ויק"ר כט, ג) 'בשעה שישיראל נוטלין את

ג, כא) 'מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה
ורוח הבהמה הירדת היא למטה מהארץ', כי בעל
חי פועל כפי טבעו שנברא מהאדמה, ורק רוח
בני אדם עולה היא למעלה, שבידו להתגבר על
רצונותיו וטבעיו ולעשות כפי רצון ה'.

ועל כן בעל חי הולך ברגליו על הארץ, כי אין שום
דבר חוצץ ומפריד בינו לבין האדמה, אמנם האדם
הולך במנעל, להראות שהוא מבדל מן האדמה
ובידי להתעלות מכל הטבעים הארציים שבו, ולא
עוד אלא שהמנעל עשוי מעור בעל חי, למען דעת
כי האדם הוא מעל בעלי חיים, ויש חלוק מדרגה בין
האדם לארץ והוא דרגת בעלי חי. וכתב המלבי"ם
'ומי שאינו בעל רצון - שאינו מתגבר על תאוותיו
ורצונותיו, אינו אלא כשאר בעל חי שעושה רק
כפי טבעו והולך על הארץ'. מעתה יתבאר ענין
חליצת המנעלים, כי רצון השי"ת שאחי המת יקח
את יבמתו, אמנם הלה מִמָּאן ביה מפני שאינו חפץ
בה, ואינו מתגבר לעשות כנגד טבעו, על כן חולצת
היבמה את נעלו הימנו 'להראות שהוא אינו ראוי
לילך במנעלים מפני שאינו בעל רצון כלל', וכמי
שאומרת 'לית דין בר איניש' - אין זה בגדר אדם
אלא כשאר חיתו ארץ, ועל כן 'יתכבד' לילך כמנהג
בעלי חיים...

וכאן המקום לציין לדבר נפלא בשם חכם וצדיק
אחד לבאר 'בדרך צחות' ורמיזה, דאיתא בפרשתנו
שהצריך נח לבנות שלוש קומות בתבה, וכדכתיב
(ו, טז) 'תחתיים שניים ושלישים תעשה', ופרשו
חז"ל (סנהדרין קח:) תנא, תחתיים לזבל, אמצעיים
לבהמה, עליונים לאדם' (והובא ברש"י), ולכאורה יש
להקשות לשם מה הצרכו לבנות קומת מדור לבני
האדם, והרי איתא בחז"ל (תנחומא ט) 'כל אותן
שנים עשר חדש לא טעם טעם שנה לא נח ולא
בניו, שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה ואת
העופות', ואם ממילא שהו בכל המעת לעת 'סביב'
בהמות והחיות במדור המיעד להם, ומה צורך יש
להם במקום מגורים שלא 'זכו' כלל לראות... אלא
שרצה הקב"ה שיזכרו היטב שאין זה 'מקומם'...
שלא יטעו לחשב שאכן הם בבהמות... אלא דעו

הנה, עדין לא נתפרש בדבריו את הדרך שעל ידה יזכה האדם למצא חן ושכל טוב בעיני אלקים, והרי כל בר דעת מבין ויודע עד כמה הוא זקוק לענין זה - למצא חן וחסד לפני המלך, שיציל אותו ממי ה'מבול' השוטפים הן ברוח הן בגשם, מכל הקשיים הצרות והנסיונות...

אמנם, מצינו לצדיקי הדורות שבארו, שעל כך מצא נח חן בעיני ה' - שבכל עת לא ראו עיניו אלא את ה'. הן כשהלך לו הכל למישרין זכר כי הוא הנותן לו כח לעשות חיל, ואף בעת הקשי והיסורים (מהנעשה בידי שמים) אמר 'גם כי אלה... כי אתה עמדי', ואף הנעשה לו בידי אדם - בגוף או במקומו לא החשיבם כמרעים לו, אלא ראה את דבר ה' העומד ומצום על כך.

כיו"ב מצינו ב'בן יהוידע' (ביצה טז. ד"ה אבל הלל) כי 'בטחון' אותיות 'טוב חן' (ומפרש בדרך הרמז בשמות הקדושים, עיי"ש), וכתב בזה"ל, ובזה פרשתי בס"ד רמז הכתוב (תהלים פד, יב) 'חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להלכים בתמים', כי אלו ההולכים בתמים יש להם מידת הבטחון, ובזכות הבטחון ימשך שפע חן ושפע טוב, וזהו חן וכבוד יתן ה' וגם לא ימנע טוב, וכל זה הוא להולכים בתמים הם בעלי הבטחון. עכ"ל.

ויתבאר ביותר, כי הנה אנשי דור המבול לקו בחסרון באמונה בהש"ת, וכמו שבארו את הנאמר על דור המבול (סנהדרין קח. הובא ברש"י ו, יג) 'לא נחתם דינם אלא על הגזל', כי הגזל את חברו, הרי מעשיו מוכיחים שאין לו אמונה בבורא עולם כי הוא הן ומפרנס לכל, וחותר חיים ומזון לכל חי. שהרי אם היה מאמין בבוראו היה יודע שלא ירויח מאומה מה'גזל'. על כן לא מצאו מנוח לנפשם, מדאגה ובהלה, ממקרי העולם והשגת פרנסתם וצרכיהם, מפחד משיגי גבול, מחשש מזיקים ואויבים. ועל כן נקראו בשם 'דור המבול' שהוא מלשון בלבול, שהיו מבבלבלים בדעתם ושכלם מחסר אמונתם בה'. אבל 'נח' הוא מלשון מנוחה, בו נתקם 'על מי מנחות' נהלגו... ינחני במעגלי צדק' (תהלים כג, ב-ג), כי באמונתו ובטחונו בה' לא חשש מדבר, בידיעו

שופריהו ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, ואין לנו שמץ השגה בתקף פעלת השופר, אלא זאת ידענו כיצד גדולי הדורות נטלו בסלודין ובדמעות שליש את השופר לידיהם לאחר הכנה גדולה ונוראה, וכוננו את כל הפנות הקדושות והעצומות, ולכאורה יש להתבונן, שהלא שופר זה אינו אלא קרן של 'איל' - 'בהמה גסה', ובעוד הבהמה בחיותה היא בתכלית השפלות, עד שאסור לומר דבר שבקדשה במקום גדולה, אמש היה זה 'מועד' הנוגח בקרניו ומזיק לכל סביבותיו והיום הוא קדוש ונורא... ולכאורה כיצד הפך ה'קרן' ל'שופר'... היאך עלה ונתעלה להיות 'חפצא דקדשה', מה גרם לו להתעלות משפל המדרגה לרום המעלה. אלא, שנוי אחד היה בו מאתמול, אף אתמול היה השופר 'עצם מעצמי' של הבהמה, ועתה נתק את עצמו ממנה, ושוב אינו בגדר קרן בהמה גסה אלא בגדר שופר קדוש ומקדש.

לדין יאמר, הנה כל אחד יש בו 'נפש בהמית' המושכת אותו לתאוות רעות ושפלות, אין לו אלא להתנתק מהחלק הבהמי שבו, ומעתה יתקדש בלו כדגמת השופר... ובזה ימשיך על עצמו את קדשת הימים הנוראים לכל השנה למען ייטב לו כל הימים.

בעיני ה' - מצא חן כי העמיד את ה' לנגדו בכל עת

בסוף פר' בראשית נאמר (ו, ח) 'ונח מצא חן בעיני ה'', כתב האור החיים 'הק' ז"ע (שם) שאי אפשר לומר שנתן נצל ממי המבול עבור שהיה צדיק ולא חטא, דאם כן אף התינוקות שעדיין לא באו לכלל ענישין היו צריכין להנצל מן המבול, אלא בע"כ צריכים לומר שהקב"ה התחרט והתנחם כביכול על עצם יצירת האדם וכל העולם כולו, כמו שנאמר (ו, ז) 'אמחה את האדם... כי נחמתי כי עשיתם'. וע"י מה נצל נח מהמבול, ע"י - 'ונח מצא חן בעיני ה'', (ושלא תאמר שלא היה צדיק ולכן הצרך לחן בכדי להנצל מן המבול) כי הגם שהיה צדיק לא תצילנו צדקתו - אלא בחינת החן, ועל ידי מה השיג החן - על ידי קיום איזה מצוות, 'כי יש לה לדעת שיש מצוה שתועלתה להמשיך חן על האדם, או בבחינת ג' או ד' מצוות ידועות, עיי"ש.

שכל הנעשה עמו משמאי נעשה עמו, ואכן זכה
למי מנוחות ונצל ממים הזידונים.

והיה הגר"א מפליא ומשבח את מעלתו של
הפשוטים בעם באמונה ובטחון בתמימות...

הגר"א מוילנא זי"ע היה מספר בשבח מעלת
הבטחון, ושלות הנפש הבאה לו לאדם מוכחה,
ומעשה שהיה כן היה, בימי גלותו של הגר"א
אקלע לביתו של 'חוכר' אחד. והימים ימי סוף
השנה, לכן שלח הפריץ לתבע מעמו את דמי
החכירה לשנה הבאה, היהודי שכלתה הפרוטה
מכיסו השיב ריקם את פני השליח. מכיון שכן
חזר הפריץ להודיעו שאם עד יום פלוני לא יסלק
היהודי את חובו הרי הוא ובניו ובניו ובניו
הבורה - בור ריק שאין בו כי אם נחשים ועקרבים.
בכל אותו הזמן היו 'דבורי' היהודי נסובים באמונת
ה' ובהנהגתו והשגחתו על כל איש ובירה מברואיו,
אף באר כי לא יטש ה' את יצירי כפיו, ותמיד
יעמד לימינם לבל תמוט רגלם. ואכן, היהודי הלך
ברחובה של עיר מבלי הראות כל סימני דאגה
וחשש על פניו פאותו עשיר השוכב על חבילי זהב
וכסף... והיה נראה פאלו 'צורר הכסף' מוכן ומזמן
לו בביתו, ואינו אלא ממתין עד שיעלה רצון לפנוי
להשיב לידי הפריץ את החוב ולכן אינו מפחד כלל
מהפריץ הרשע ומרע מעלליו. בהגיע היום המיעד
לפרענות עדין לא היה בידי היהודי את המעות ואף
לא טרח להלוותן מרב בטחונו האמין בהקב"ה,
אלא פנה והלך בשלוח הנפש לבית הפריץ. בראותו
את היהודי הולך בטוב לבב הלכתי אחריו לראות
איך יפל דבר.

משהגיע היהודי אל בית הפריץ המתין מחוץ לחדרו
של הפריץ עד שיוכל להכנס אליו, לבינתים יצא
מהחדר איש נכרי שנגש ליהודי וספר לו, הנה באתי
הנה להציע לפריץ איזה מסחר טוב, אלא שאחר
דיו ודברים דרש הפריץ ממני סכום גבוה מדי על
כן עזבתיו לנפשו מבלי לעשות את העסק, אמנם,
אף בסכום זה עדין העסק כדאי לי במאוד, אלא
שמפאת 'עסקי כבוד' לא אוכל לחזר אליו ולחתם
על העסק, על כן אבקש שתואיל לשמש כסרסור
עבורי ולשוב להציע את העסק בפני הפריץ, ואת
שכרך לא אקפח, בתוך כך נתן אותו סוחר ליהודי
סכום הגון, ונכנס לפריץ ופרע את כל הקפותיו.

וראה עוד במש"כ בס"ד באשיחה בחקיקה וביגדיל
תורה באגדה (נח) בדרכים למצא חן מהשי"ת.
ונוסיו מש"כ הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע א
בספר המדות (חלק ראשון ערך חן, המראה מקומות מהרב
מטשקרין זי"ע) א. שעל ידי צדקה זוכה לחן, כמ"ש
'מעיל צדקה יעטני כהן פאר' (ישעיהו סא, י)
ופאר הוא חן כידוע, ב. על ידי שפלות זוכה לחן.
כמ"ש 'ולענוים יתן חן' (משלי ג, לד). ג. לחן יכניס
אורחים כמ"ש 'ומצא חן והוא יישר ארחותיו' (שם
ג, ד - ו). וְשָׁם (ב, כ) 'וארחות צדיקים תשמר' רמז
דק. ד. גם ישמר את עצמו ממואכלי אסור, וישמר
את פיו מדבור אסור כמ"ש 'קשרם על גרגרותיך'
(שם ג, ג) (שם פלי האכילה והדבור) ומצא חן. ה. מי
שמפזר מעותיו בשביל לקנות לעצמו רב ללמד
ממנו, על ידי זה ימצא חן כמ"ש 'מצא חן כו' בטח
אל ה' כו' (שם ג, ד - ה) ופרש"י פזר מעותיך לקנות
רב כו' רמז. ו. כשתעביר על מדותיך, תמצא חן
כמ"ש 'ותפארתו עבר על פשע' (שם יט, יא). ז. על
ידי תוכחה תשא חן כמ"ש 'מוכיח אדם אחרי חן
ימצא' (שם כח, כג). ח. שמן זית מסגל לחן כמ"ש 'יהי
רצוי אחיו וטבל בשמן רגלו' (דברים לג, כד) וערש"י
(דברי הימים א ז, לא) ד"ה הוא אבי ברוזית. ובישעיה
סא פאר תחת אפר שמן ששון וכו'. ט. סגלה לחן
תכתב על קלף, כסף וזהב חסד ואמת אלוף כמ"ש
'חסד ואמת אל יעזבו וכו' ומצא חן (עי' משלי ג,
ג - ד) ושם (כב, א) 'מכסף ומזהב חן טוב' י. על
ידי היראה מתלמיד חכם תזכה לחן כמ"ש שבת
כג: דדחיל מרבנן וכו' משתמעין מיליה וכו'. יא.
דבורים היוצאים בנחותא נתקבלים אצל בני אדם,
כדאיתא שבת לד. יב. יש דגים שהם מסגלים לחן
כדאיתא בכתבות (סא). דאכלה פוורי - הווי לה בני
חנני ועי' תוד"ה פורא מו"ק (יא). יג. עסק התורה
בדרך נותנת חן כדאיתא בסוטה (מו:): אמר רבי
יהושע בן לוי: המהלך בדרך ואין לו לוי' - יעסק
בתורה, שנאמר: כי לוי' חן הם לראשון וענקים
לגרגרתיך. ובחלק שני (ערך חן) הוסיף רבי נחמן
מברסלב זי"ע א. כשאדם בא לעיר לדור, ישלח

האם רצון שמים בוער בקרבו, או שמה ה'קנאה' בוערת בקרבו כאשר התמיד ומסמאת את עיניו.

איתא בספר 'ארחות חיים' להרא"ש (אות קיג) אל תתן בלבבך קנאה, שזו היא רעה חולה שאין לה רפואה, ובארו קמאי שפונתו לומר שבשאר מדות המוגנות יש לו לאדם לעבד ולעמול לתקן את המדות, אך בענין הקנאה אל לו לאדם לעבד לתקנה כי אם יתעסק בה רק תגבר ותגדל קנאתו ושנאתו באיש ההוא, ואין עצה לקנאה כי אם 'הסח הדעת' גמור מכל ענינה, ובזה 'מצא מרגוע לנפשו' ויתרפא מחלאת הקנאה.

איתא ב'שפת אמת' (תרנ"ו) לבאר על ידי מה זכה נח ל'ונח מצא חן בעיני ה'', כשהנפש מזכך ונקי חל עליו הצלם אלקים, ואחר שיש עליו צלם אלקים מפילא זוכה לנשיאות חן, ועל ידי מה נעשה הנפש מזכך ונקי - בזה שיתגבר על הנסיונות בכל עניני 'קנאה תאוה וכבוד' המוציאים את האדם מן העולם.

ובכלל יאמר בדרך חיים - עדיף לו לאדם שלא להביט במה שנעשה אצל חברו, כי רק כך יוכל לשמח בחלקו ויהיו חיו שלום ושמחים, ואלו המביט ובדק בכל עת מה נעשה אצל רעהו מבית ומחוץ, של חברו לא יגיעו ומשלו ג"כ לא יהנה...

מדיק היה הגאון רבי יעקב גלינסקי ז"ל בדברי רש"י (פסוק ח:): על ברכת ה'שבע ברכות' 'שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם... משמח חתן וכלה' - תפלה היא שמתפללים ומברכין שיהיו שמחים בהצלחה כל ימיהם... משמח את שניהם לעולם בספוק מזונות וכל טוב, עכ"ל. והקשה הגר"י מדוע אין אומרים בפרוש 'שמח תשמח רעים האהובים שיהיו שמחים בהצלחה כל ימיהם', מה מוסיף לנו הנסח כשמחך יצריך בגן עדן, ומבאר הגר"י, דבא להורות עצה טובה ודרך לחיים טובים, כיצד תהיה שמח בהצלחה כשתעמיד את עצמך ובייתך דגמות אדם הראשון בג"ע, שלא היתה שם עוד נפש חיה מ'בשר ודם', ולא היה לו על מי להתבונן ולבדק בכל עת ושעה 'טובתו של מי מרבה מחברו' - רק כך אפשר לבנות

בשר לעניי העיר, ועל ידי זה ישא חן בעיני שרי העיר כדאיתא בראשית רבה (וילנא פרשת וישלח עט, ו) 'ויחן את פני העיר, חנן את הפנים שבעיר התחיל משלח להם דורונות, ד"א ויחן את פני העיר, התחיל מעמיד האטליזין ומזכר בזול'.

שלא תעלה קנאתי - ע"י האמונה ינצל מן הקנאה

גם ירויח בעל האמונה, שבאמונתו הנו חוסך מעליו כל כאב לב הבא לו לאדם מקנאה תאוה וכבוד שהם הם המוציאים את האדם מן העולם, כי יודע הוא שאין ביד אדם שום כח לקחת מעמו מאומה (וחוסך בזה את ה'קנאה'), ולא לתת לו מאומה (ובזה מונע מעצמו רדיפת ה'כבוד'), ואי אפשר לו לקחת לעצמו איזה רכוש או הנאה אם איננה קצובה עבורו מן שמיא (ובזה חוסך את ה'תאוה').

הרה"ק ה'חדושי הרי"ם' זי"ע היה אומר בשם הרה"ק ה'עבודת ישראל' מקוץ'ניץ זי"ע (שפת אמת נח תרנ"ו), כי באלו הפרשיות מוצאים אנו את שלשת הדברים המוציאים את האדם מן העולם (אבות ד, כא). קנאה - במעשה של קנן שבגינה שפך קין את דמו של הבל, תאוה - בדור המבול שהיו נגועים בה, כבוד - אצל אנשי דור הפלגה שרצו לקחת את כבוד שמים רח"ל. וכתב וז"ל, ונכתבו פרשת קין ודור המבול והפלגה כי כל אדם יש בו מאלה הדורות (ספרי, האזינו על הפסוק זכור ימות עולם) וצריך לתקן עצמו...

וידע כי בתחבולות שונות ורבות יביאהו היצר לידי 'קנאה'. כמו שאמר הרה"ק ה'חדושי הרי"ם' זי"ע לבאר מקרא שכתוב (ד, ו) 'ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך'. דלכאורה צריך באור, הרי ידוע היה טעם נפילת פניו כמו שנאמר שם (פסוק ה) 'ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו', אלא, כך שאלו אותו, אכן, מנחתך - לא נתקבלה, ומנחת אחיך - נתקבלה, עתה בדק עצמך היטב, מדוע חרה לך - האם מחמת שלא קבלתי קרבנך ולמנחתך לא שעיתי, או מחמת שהנך מקנא ב'הבל' שמנחתו נתקבלה. בכגון דא על האדם להזהר ביותר, בבואו לעניי 'קנאה' ידע

אדרבה בערותך באגדה ובהלכה

בית יהודי, ורק כך ישמחו בהצלחתם כל ימיהם עד העולם.

יש שהוסיפו, שלכן אומרים הפסוק 'מה יקר חסדך אלקים' בעוד פניו מכסות בעטיפת הטלית, כי רק בשעה שעניו מכסות מהביט סביבותיו - לדעת מה יעשה בכל אחד מידידיו ובביתם, אז יש בידו להפיר את 'חסדך אלקים' עמו.

בענין זה כתב בספר הנפלא 'חבת העבודה', כי מאוד יש לתמוה על מנהג העולם בנסיעתם במטוס כיצד הם סומכים בעינים עצומות על שאר נוסעי המטוס שלא יגנבו להם את המזודות ברידתם מהמטוס, והכל עומדים בשלות הנפש בסמוך למסוע וכל אחד נוטל דיקא את שלו.

התשובה פשוטה ביותר, כי אין איש היודע מה הסתיר רעהו בין דפנות המזודה ובין חבילותיו, ואם יגנב את של רעהו, שמא יעצרוהו שוטרי הגבול ויאסרוהו תחת בריח וברזל על 'סחורה אסורה' שנסה להבריח... (וכאותו שבקש שם בשדה התעופה מרעהו - שמר נא על חבילותי לכמה רגעים, כי אין בכוחי לעמד כאן, ענה לו האיש, לך אין כח לעמד, אבל לי אין כח לשבת במאסר...) כיו"ב 'אמר לדידן, לעולם אל תקנא בראותך איש פלוני עשיר, איש פלוני מצליח בכל... כי אינך יודע אלו 'סחורות' - קש"ים וצרות טמונים מתחת פניו הצהבות...

אומר ה"ה הרה"ק ה'חדושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם ד"ה ארור כנען), בוא וראה כוחה של קנאה, שהרי קין והבל היו שני אחים יחידים בעולם נמצא שכל אחד מהם ה"ה 'בעלים' על חצי עולם, ומה ש"ך קנאה אצל מי שחצי העולם שלו... ואעפ"כ גברה קנאת האחד ברעהו עד כדי רציחה...

מעשה באחד מאנשי שלומז' של הרה"ק ה'עצי חיים' מסיגט זי"ע אשר ה"ה לו דין ודברים עם איש אחר, והלכו שניהם לדון בדין תורה אצל העצי חיים, ולאחר שע"ן בדינם פסק שאותו 'מקרב' יצא חיב, ועליו לשלם לבעל דינו, אך הלה השתמט מלפרע ודחה את התשלום מיום אל יום בטענות שונות, עד שאמר לו הרה"ק, כי בתורת 'ידיד' רוצה לתת לו 'עצה טובה' כי כדאי לו לשלם ולא להתחמק, נענה לו הלה, 'אמין לי רבנו, כי אלו ה"ה הרבי מצוה אותי לקפץ מהקומה הששית עד לארץ הרי הייתי עושה זאת בשמחה, אך הרבי מבקש ממני לקפץ מהארץ ועד לקומה הששית... זאת אין ביכלתי אפלו אם רצוני עז לעשות כן...

הנומל חסדים טובים - גמילות חסד כסגולה לזרע של קימא

בפרשתנו 'אלה תולדות נח', ובמדרש (ב"ר ל, ה, נחא לעליונים נחא לתחתונים) נח לשמים ונח לבריות, וידועה קשית העולם על דברי חז"ל (ערוכין יח: הובא ברש"י ז, א) שבשעה שדבר ה' אל נח אמר לו 'אותך ראיתי צדיק' ואלו בריש הפרשה כשדבר עליו שלא בפניו אמר 'נח איש צדיק תמים' - מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכלו שלא בפניו, ולכאורה צ"ב, שהרי חזינו כאן שבפניו אומרים מחצית שבחו של אדם, ולא רק מקצת, כי שלא בפניו אמר ב' מעלות ובפניו אמר רק מעלה אחת. ובאר הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע, כי אף 'איש' הוא מעלה גדולה... נמצא שבפניו אמר רק מעלה אחת צדיק, ושלא בפניו שבחו בשלשה שבחים - איש, צדיק, תמים הרי שבפניו אמר רק מקצת.

הרה"ק הרבי רבי הענין מאלכסנדר זי"ע ה"ה אומר (שיח שרפי קדש; הובא בחשבה לטובה אבות שם) על דברי חז"ל אלו קנאה - ב"מה הוא מקנא, תאנה - למה הוא מתאנה, כבוד - על מה יכבדו אותו. הינו שאם יתבונן אדם יראה שאין לו ב"מה לקנא, כמו"כ יראה שכל תאוותו אינו אלא דמיון בעלמא ואין לו ממשות, ואף הכבוד אין לו כל תכלית וכל אלו אינם כי אם דברי הבל ורעות רוח.

הוא ה"ה אומר ש'קנאה תאנה וכבוד' הנם תלתא דסתרי אהדדי, כי המקנא ברעהו רוצה לבוא למקום שחברו הגיע, אך אינו יכול כי התאנה מושכת אותו לאכילה וכיוצא בזה מדברים המונעים ממנו להיות כחברו, וכאשר בוא יבוא למלאת תאוות נפשו תבוא

שיחת חזק לשבת נח אברהם בערותך

מדוע דיקא בזה הרגע באו בקרבי מחשבות כאלו, ללמוד כי כל אלו מניעות מצד היצר, ולא מצד הקדשה באו הנה.

וז"ל החת"ס, משום כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, דרכו מוסב על אלקים - שהשחיתו דרכי אלקים, שהוא רחום וחנון, מה שראוי לאחז בדרכיו ולהיות בין אדם לחברו חומל וחונן, ואלו עשו כן היה הקב"ה מרחם וחונן אותם אעפ"י שעברו עברות בינם לבין קונם, אבל עכשו שלא עשו כן נחתם גזר דין שלהם.

וכתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (חפץ חיים עשין ב), וז"ל, ולא לחנם כתבה לנו התורה מעשה דנח (ט), כא-כב) וישת וישכר ויתגל וכו' וירא חם וכו' ושם ויפת כסו את ערות אביהם, וגם ספרה לנו התורה את הברכה שברכם נח ונתקיימה לבסוף, להראות לנו את גדלת המדה הזאת שצריך האדם לחפות על גנות חברו בכל כוחו כמו על עצמו, עכ"ל.

הנה איתא ב'מדרש תנחומא' (בפרשתנו אות ה) על הפסוק (ו, ט) 'נח איש צדיק', על שזן בריותיו של הקב"ה נקרא צדיק. שני בני אדם נקראו צדיקים על שזנו את הבריות - נח ויוסף [כאן כתיב נח איש צדיק, וביוסף כתיב (עמוס ב, ו) 'על מכרם בפסוק צדיק'].

ומה רב שכרם של גומלי חסדים אשר הפה 'בונים' את העולם במעשיהם הטובים, וכדכתיב (תהלים פט, ג) 'עולם חסד יבנה', ובזכות זאת זוכים הם לבנין עולמם הפרטי בבנים מהגנים. וכן כתב ה'ספורנו' על הפסוק בפרשתנו (ו, י) 'ויולד נח שלשה בנים', מאז שהתחיל להוכיח בני דורו זכה לבנים. כי לא מצינו בתורה מי ש'המתין' לבנים כדגמת נח שהיה כבר בן חמש מאות שנים ועדין לא זכה לפרי בטן, ורק בזכות שהחל לעסק ב'זכו הרבים' זכה ל'ויולד נח שלשה בנים'. בענין זה 'דועים דברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (הובא בכמ"ק שתלמידו הגאון מברדיוב בעל הדברי אברהם אמר זאת לפניו וקלטו מאד), שהיה מבאר בכתוב (תהלים לו, כו) 'כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה' - כי על ידי שהוא כל היום חונן ומלוה וגומל חסד עם הבריות, בשכר

הנה אמרה תורה (דברים כב, טז) את בתי נתתי לאיש... מספר שהרה"ק רבי משה אונגר זי"ע חתנו של הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו שלח פעם מכתב לחותנו ובו מפרט הוא כמה וכמה מעלות על בחור פלוני שהציעו לו לקח לחתן לבתו, שלח לו ה'דברי חיים' תשובתו, 'את העקר לא כתבת לי האם הוא 'אנושי' ככתוב בתורה את בתי נתתי לאיש...' וכן היה שגור בפיו של הגה"ק מטשפין צוק"ל.

וכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה נח איש) כי להפך ממונו היו בני דורו של נח, שהיו משחיתים בינם לבין הבריות מלבד מה שהשחיתו דרכם בינם לבין קונם, וזהו אומרו (ו, יב) 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', שלא הלכו בדרכי השי"ת מה הוא רחום אף אתה רחום.

מספרים שפעם באה אלמנה לפני הרה"ק רבי אהרן הגדול זי"ע, ודמעתה על לחיה כי בתה ה'כלה' יושבת בבית, ואין בידיה פרוטה להשיאה, סייע לה הרה"ק בסכומים הגונים, לא ארכו הימים וזמן החתונה קרב ובא, שוב נכנסה האלמנה בפנים בוכיות, כי בתה הכלה נתקפה בשגעון ואיננה מסכמת להכנס לחפה כל עוד שלא אקנה לה מטפחת העשויה בקשירה מסימת העולה הון רב, ובקשי הצלחתי להשיג עד עתה את המעוט המכרח להוצאות נשואין, מאין אקח עתה מומן לצרף אותה מטפחת, קם הרה"ק ממקומו, הוריד צרור כסף שהיה מנח ע"ג הארון שבחדרו, ונתנו לאלמנה למען תקנה בו את המטפחת הנ"ל. כשמע הרבנית מה עשה בעלה הרה"ק שפכה לבה לפניו, בתמיהה גדולה, וכי לאשה אחת נתן כל הסכום הגדול שהיה מנח לעת הצרף, ואם להעניקו לצדקה הרי היה אפשר לפרנס בסכום זה 20 משפחות לקראת שבת קדש.

אמר לה הרה"ק, אף אני בקומי ממקומי - לקחת את הסכום הגדול בידי, מיד עלו מחשבות אולי עדיף לפרנס בהם 20 משפחות, אבל אמרתי לעצמי הרי המעות הללו מונחות במקומן זה כבר כעשר שנים, ומעולם לא על דעתי לחלקם למשפחות נצרכות,

זאת יקדים בו וזרעו לברכה, שיזכה לבנים טובים וכשרים. גם יזכה לשאר מלי דמיטב ולרב ברכה, וחזיו יאריכו ויתברכו לאין ערך, כי על ידי שהאדם גומל חסד הרי הוא גורם לקיום העולם כלו וכדגמת נח שבזכות שהתחסד עם כל החיות והבהמות זכה ש'עולם חסד יבנה' ובנה את כל העולם כלו.

ומובא במדרש (בר"ר לג, ב) מעשה שהיה בימי רבי תנחומא כשהיה עצירת גשמים ובאו ואמרו לו יגזר נא רבנו תענית, וכן עשה, בהגיע יום השלישי לתעניתם (התענו כדת של תורה שני וחמישי ושני, ומעשה זה היה ב'שני' השני שהוא פעם שלישית לתעניתם) ועדין לא ירדו גשמים, עלה רבי תנחומא ודרש לבני ישראל, בני, התמלאו רחמים אלו על אלו והקב"ה מתמלא רחמים עליכם, ומובא שם מעשה באריכות על איש שנתן מעות לצדקה למי שעפ"י סדר העולם לא היה מעניק לה אפלו פרוטה אחת, אז הגביה רבי תנחומא פניו כלפי מעלה ואמר, רבון כל העולמים, מה אם זה שאין לה עליו מזונות ראה אותה בצרה ונתמלא עליה רחמים, אתה שכתוב בך (תהלים קמה, ח) 'חנן ורחום', ואנו בני ידידיה בני אברהם יצחק ויעקב על אחת כמה וכמה שתתמלא עלינו רחמים, מיד ירדו גשמים ונתרנה העולם.

היה מעשה שלפני כמה שנים ערכו 'מזכי הרבים' בשכונת רמות שבעיה"ק ירושלים שבת התחזקות לתושבי השכונה, לשם כך הזמינו את אחד הרבנים שליט"א שיבוא לשבות עמו ובמשך השבת ילהיב את לבם לה' ולתורתו, ואותה שבת 'שבת בראשית' היתה, והנה ביום ששי בבקר גלו העסקנים שעדין לא הוכנה 'אכסניא' ראוייה לשמה עבור הרב ומשפחתו... ולא ידעו את נפשם מרב מבוכה ובלבול, בצר להם פנו העסקנים לאברהם אחד (והוא 'מרא דעבדא' הנ"ל) ובקשו ממונו שיאיל בטובו לעזב את ביתו ולפנות מקום לרב שליט"א. הלה מאן בתחלה, הן מצד עצם הדבר, שהרי הכל חפצים לשב תחת גפנם ותאנתם, ובפרט שכבר כל צרכי השבת היו מוכנים ומזמנים להתענג בתענוגים, ועל הכל, כי דירה זו חדשה היתה וגם השקיע בה למען תעמד בכליל השלמות, ובקשי

נכנס לדור בה לפני 'ראש השנה', וכידוע שמטבע הדברים נמנעים הבריות להעניק דירה נאה וחדשה לאחרים שמא יפגמו ביפיה בחסר זהירות. לאחר שהות מועטת נמלה בדעתו, ואמר לבני ביתו, הנה מזה עשר שנים שאנו מצפים לזש"ק, וכבר עשינו כל דרכי ההשתדלות וקצרה יד הרופאים מלהושיע, על פן הבה נכניס אורחים למעוננו, ואולי יעמד לנו לזכות. ואכן זכה לישועת ה' בדרך הטבע, ובקיץ באותה שנה (תשע"ט) הכניס את בנו הנולד לו במז"ט בבריתו של אברהם אבינו.

ואף אם לא חננו הקב"ה בממון רב יוכל להיטיב לבריות במאמר פיו, וכבר אמרו שזה כל האדם - לחזק ולעודד את רעהו בדבורים טובים, שהרי כך פתיב (בראשית ב, ז) 'ויהי האדם לנפש חיה', ובתרגום - 'לרוח ממללא'. כלומר שעל שם כוח הדבור נחשב ויהי לאדם. אמר מעתה למה נעשה כוחו של דבור, וכי לעצמו הוא נעשה, והרי אין איש המדבר אל עצמו אלא אל רעהו... (פי העינים משמשים את האדם לראות בעצמו, וכן באניו 'הוא' שומע, ואלו הדבור נעשה לדבר אל זולתו... ורק מי שמחזיק עצמו 'פסח הדור' ידבר ויתעצ עם עצמו כי אין לו עוד ידיד חכם כמוהו...), אלא ודאי עקר בריאת האדם ועקר מהותו הוא עבור השני ובזה פתיב ויהי האדם.

אמירה נעימה באר הקדוש רבי ישעיה קרישוסקי הי"ד, מדוע גדול המלבין שנים יותר מהמשקהו חלב, כי החלב אינו נתן לשתייה בכל עת - שהרי פעמים שהוא עומד אחר אכילת בשר ואי אפשר להשקותו חלב עד כשש שעות. אמנם גדול מזה הוא המלבין שנים שבכל עת נצרכים לו, ובכל עת וזמן הוא מועיל ומסייע...

ומובא בפרוש בגמרא (ב"ב ט:): רבי יהושע בן לוי אמר, כל הרגיל לעשות צדקה - זוכה הוין לו בנים בעלי חכמה, בעלי עשר, בעלי אגדה, בעלי חכמה. ובכלל זה מי שלא זכה עדין לבנים ודאי יזכה לבנים, ואף גם זאת שיהיו בניו בעלי חכמה וכו'.

וכן איתא ב'חתם סופר' (וירא ד"ה איה שרה) וז"ל. אשה שהיא בעלת צדקה זוכה לזכרים...

הרה"ק רבי ברוך מזיכלין זי"ע הזכיר את חתנו שהמתין לישועה לזרע של קימא לפני הרה"ק הרבי רבי העניך מאלכסנדר זי"ע ובפרשת נח הנה מעשה, אמר לו הרבי רבי העניך, הנה מתחלה כתוב 'אלה תולדות נח' ואיתא בפרש"י הק' 'עקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים', ובהמשך הכתוב - 'ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת', ולכאורה צריך באור מדוע פרש מתחלה 'תולדות נח' על המצוות ומעשים הטובים כשלי פשוטו של מקרא קאי על לדת שלשת בניו הכתוב מיד בסמוך, אלא, בשמים ממעל יש 'שערי תולדה' אשר משם נשפע לבני האדם 'זרע של קימא' והם עומדים בסמוך לשער גמילות חסדים. ופעמים ששערי תולדה סגורים וקשה ביותר לפתחן, אז העצה היעוצה להפגס אל השער הסמוך בשער גמילות חסדים, ומשם אפשר בנקל לבקע גם את שער התולדה ולזכות לזרע קדש, וזה נמי היה אצל 'נח איש צדיק' שהמתין חמש מאות שנה לזרע של קימא, ועל פן עסק במצוות וגמילות חסדים, ומשם נפתח לו גם שער התולדה, ולזה כיון פרש"י 'עקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים' שעי"ז זכה ל'ויולד נח שלשה בנים' כפשוטו ממש.

ולעמית זאת כמה גרוע מי שמרע לאחרים, הנה אמרו חז"ל (ב"מ מד.), הנותן 'מעו' לחברו תמורת איזה חפץ שברצונו לקנות ממנו, עדין אפשר לו לחזור בו כל זמן שלא עשה קנין משיכה (כיון שרק משיכה קונה מן התורה ולא קנין כסף), אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ודור הפלגה הוא יפרע ממי שאינו עומד בדבורו, וצריך באור מדוע נקטו 'דור המבול והפלגה', ולא מי שפרע מפרעה ומצרים וכיו"ב, ובתלמוד ירושלמי (ב"מ פ"ד ה"ב) אמרו שאדם זה דומה לדור המבול כי עוון דור המבול היה 'פי מלאה הארץ חמס' (ו, יג) והינו שהיו גוזלים פחות פחות משה פרוטה עד שנחסר הנגזל מכל ממונו - כמעשי אלו כה מעשי אלו, ואף הם גזלו בגזלה שאי אפשר להוציאה בדינים, ואף זה החזיר בו אי אפשר לתבעו בדינים אבל הקב"ה יתבע ויפרע ממנו.

ובבאור מה שדמו אלו לאלו, כי זה החזיר בו מהמקח אינו מתחשב כלל על שגורם בזה הפסד למוכר - בטענתו שעל פי תורה עדין לא חל המקח ומתן לו לחזור בו, כיוצא בזה היו בני דור המבול שגזלו באפן שאין מקום לתבע על פי תורה - ודיקא על זה אמר הקב"ה 'קץ כל בשר בא לפני' והחריב את כל העולם עבור זה, כי חרון אף של מעלה בא על זה שמחזיק ב'רשעותו' בשתי ידיים, אלא שלרב 'צביעותו וצדקותו' הרי הוא מסדר את רשעותו באפן שלא נוכל לבוא עליו בטענה עפ"י תורה. מי יפרע ממנו - מי שפרע מדור המבול הוא יפרע ממי שאינו עומד בדבורו, שאף הם נהגו כמנהגו של זה, מצצו דם איש לרעהו, מבלי שתוכל למצא מקרא מפרש כנגדם בתורה.

יש שרמזו שלכן אין מתחילים בבקשת הגשמים - ותו טל ומטר לברכה עד ז' חשון 'פדי שיגיע אחרון שבשיראל לנהר פרת' (שבזמן הבית הצרכו עולי הרגלים לחזור לביתם אחר החג, והרי קשי הדרך מתגבר מאד בעת הגשמים על פן היו ממתנים בבקשת הגשמים עד שיגיע האחרון שבשיראל לביתו שבנהר פרת), וקצת צריך באור וכי עדין שיכת סבה זאת לגבי דדן, והרי לדאבון לב חרב הבית ובטלה העליה לרגל... אלא, כי אכן, זאת רצו חז"ל שלדורות עולם יזכרו שמעולם הנהיגו להמתין עבור האחרון שבשיראל ולאחר הבקשה על הגשמים, והיו מעניניהם נתונים לחשב חשבוננו של פלוני - למען ייטב לו בדרבנא...

דבר נפלא כתב המ'שך חכמה' על הפסוק (ט, כ) 'ויחל נח איש האדמה', וז"ל, במדרש (בר"ר לו, ג) אמר רב ברכיה, חביב משה מנח, נח משנקרא 'איש צדיק' (ו, ט) נקרא 'איש האדמה', משה משנקרא 'איש מצרי' (שמות ב, יט) נקרא 'איש אלוקים' (דברים לג, א). הענין, דיש שתי דרכים בעבודת השם יתברך, דרך אחד מי שמיוחד עצמו לעבודתו יתברך ומתבודד, ויש מי שעוסק בצרכי צבור ומבטל עצמו בשביל הכלל ומפקיר נפשו עבורם, ולפי הנראה בעיני בשר תגדל מעלת המתבודד על מעלת העוסק בצרכי צבור, שהרי המתבודד מתעלה בעבודת הקדש מעלה מעלה, ואלו זה ירד ממדרגתו ל'עמך'... ובכל זאת מצאנו

שנח התבודד, ולא הוכיח את בני דורו, לכן אמרו עליו שאף הוא היה ראוי לכליה, ורק מתבודד לעצמו היה, בכל זאת אחר שנקרא 'איש צדיק' ירד ממדרגתו ונקרא 'איש האדמה', ומשה נקרא (בתחלה) 'איש מצרי' - שהכרח לגלות, שזה מורה פחיתות בנפש - מכל מקום, הואיל ומסר עצמו על ישראל בהריגת המצרי נקרא 'איש אלקים', שהגיע לתכלית השלמות מה שיוכל האדם להשיג.

פתר רישא גריר - במעלת ההתחדשות, ובפרט עתה בתחלת הזמן

בעמדתו בפתיחת ה'זמן' התחדשות עצומה בהיכלי תורה - ישיבות וכוללים, נחזק ידיהם של עוסקי תורה - אשריכם אשריכם, הנה בשבילכם ועבורכם נברא העולם, וכמו שדרשו חז"ל (הובא ברש"י בראשית א, א) 'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ' - בשביל התורה שנקראת ראשית. והינו שכל העולם כלו לא נברא אלא בשביל התורה הקדושה ולומדיה, ואלמלי תורה חקות שמים וארץ לא שמתי (י'מיה לג, כה). וכך איתא בזה"ק (ח"ב קסא). שהקב"ה 'אסתכל באוריתא וברא עלמא', וכך נמי כל יהודי ויהודי 'אסתכל באוריתא ומקיים עלמא' - בשעה שהוא 'מסתכל' ועוסק בתורה הרי הוא מעמיד את העולם על תלו, וכל העולם עומד בזכותו.

בראשית דרכו - בעת גשתו אל העבודה לא יחסד שום כוח, אלא יתגבר בכל כוחו בהתלהבות דקדושה, וכלשון ה'רוקח' ז"ע (בהקדמה) 'אין חזק מן החסידות בתחלתו'. נוראות כתב הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (כי תשא תרל"ט ד"ה ברש"י אין) על דברי חז"ל (תנחומא תשא לו-לא) שאמרו לוחות הראשונות נשתברו הואיל ונתנו בכמבי, ואלו בלוחות השניות אמר לו הקב"ה 'אין לה יפה מן הצניעות' שנאמר (מ"ה ו, ח) 'והצנע לכת עם ה' אלוהיך', ולכן היה להם קיום ולא נשתברו. וקשה, וכי לא ידע הקב"ה הצופה ומביט עד סוף כל הדורות שלוחות אלו ישתברו מכיון שנתנו בקולות וברקים, מדוע לא נתנם מיד בצנעה. אלא, מאחר ואז היה 'תחלת דבור' ה' אל עמו' - נתינת התורה הקדושה לעם ה', וכך הוא כללו של דבר שב'ראשית' התורה

והעבודה יש להתחילם בהתלהבות נוראה, בלפידים בוערים ודברות קדש מלהבות אש, כי לולי התלהבות הקודם בפרסום, לא היה אחר כך יכלת לילך בדרך צניעות, רק על ידי שכבר הקדימו בקולי קולות נתקנים אחר כך הצניעות, וזה למוד לדורות' כי בתחלה צריך להיות בהתלהבות עצומה, ואם כי לא יהיה נשאר זאת ההתלהבות דבר של קימא עם כל זאת הוא העצה גם לימי הירידה אחר כך, עכ"ל.

וכבר המשילו את הדבר למשקה הקפה, שמתחלה מרתיחין את המים עד כדי רתיחה גמורה, ולאחר מכן מכינים המשקה, וממתינים קמעא עד שיפוג חמו במקצת ויהא ראוי לשתיית אדם, ולכאורה יפלא, מדוע אינו מרתיחין מעקרא רק עד כדי שיהא ראוי לשותותו, אלא, שבאם יעשו כן לא יהא טעם ה'קפה' ערב לחך כלל, כי האף אמנם שאין ביד אדם לשותות מים רותחים, מכל מקום צריכים המים מעקרא לרתח עד תם לבשל היטב את ה'קפה' והסכר, ואז כשיפוג חמם מעט יהא המשקה ערב לחכו של אדם, והינו שרק מים פושרים הבאים 'מכח' הרתיחה הם ערבים - ולא מים שמתחלה היו פושרים. כמו כן מטל עלינו בראשית הזמן להתחיל עם 'התלהבות' ורתיחה בהתחדשות גדולה, ואז ממילא 'משיר' את כל ה'זמן' על מי מנוחות אף פאשר יחלפו ימי ההתחלה וההתלהבות.

דבר נורא כתב ה'ספורנו' על הפסוק (ט, כ) 'ויחל נח איש האדמה ויטע כרם', וז"ל, התחיל בפעל בלתי נאות, ולכן נמשכו מזה מעשים אשר לא יעשו, כי אמנם מעט מן הקלוקל בהתחלה יסבב הרבה ממנו בסוף, כמו שיקרה בחכמות מהטעות בהתחלה. עכ"ל. והרבה יש להתבונן בדבריו עד פמה צריך להזהר על ה'ראשית' שתהיה בשלמות, הן ראשית השנה, או ראשית הזמן, וכן ראשית היום...

ודע, כי גדולה מעלת הלומד תורה יותר מכל חיי העולם הבא, שהרי מעלה מיוחדת מצינו לשיבה בגן עדן, כי שם 'צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה', אבל, הלומד תורה הרי הקב"ה יושב ושונה פגודו

הנאה מרבה אף בעולם הזה. הנאה שאין לה אח ורע, ואינני מוכן לוותר על הנאה זאת.

עפ"י באר לו החפץ חיים את דברי חז"ל עה"פ (דברים לג, יח) 'שומח זבולן בצאתך ויששכר באהלך' שומח זבולן בצאתך מן העולם (הובא באלשיך, ובעוד). ולכאורה נראה להפך, כי זבולן אשר לחוף ימים ישפן הוא הוא הנהנה מן העולם הזה מלא חפניו, ואלו יששכר נהנה רק בצאתו מן העולם. עפ"י האמור יתישב היטב, שאכן ליששכר היושב באהלי התורה יש גם הנאת עולם הזה, והרי הוא שרוי במנוחת הנפש וקרת רוח שאין להשיגה בשכל הגשמי. ואלו 'זבולן' הינו התומך תורה, הוא הנהנה רק ביציאתו מן העולם בעולם הבא. כי איתא שבעולם העליון מלמדים את התומך תורה את כל מה ש'יששכר' שתפו למד בהיותו בזה העולם. נמצא שכל הנאתו בעולם הבא היא היא הנאתו של התלמיד חכם כבר בהאי עלמא.

והתנאי להצלחה בתורה הוא ש'ירצה' באמת להצליח... 'מעשה' באחד מבני ירושלים שנתקיים בו הפסוק 'מאשפות ירים אביון', ונתהפך עליו הגלגל מעניות גדולה לעשירות מכלגת, ונתהם כל העיר והכל חפצו לדעת את הסוד 'כיצד מתעשרים', נטפל אליו ידיו והפציר בו בכל לשון של בקשה שיזאיל בטובו להחבימו וללמד אותו את הדרך להצליח ולהתעשר, אמר לו הגביר אי אפשר לבאר סוגיא קשה זו על רגל אחת, בא עמי אל שפת הים ושמה אבאר לך באר היטב. מיד נסעו שניהם אל חוף הים, וכאשר הגיעו למחוז חפצם אמר הגביר עתה ארד לטבל במים ואח"כ אף אתה תטבל ואז יתגלה לך כל ה'סוד'... אותו ידיו חשב לעצמו כי מי יודע... אולי יש לכונן איזה 'כונה נסתרת' מכבשונם של בעלי הרז בשעת הטבילה בים, כסגלה בדוקה ומנסה לעשירות... וירד בסלודין אל המים, באותו רגע קפץ הגביר והניח שתי ידיו על ראשו ולא נתן לו לעלות... הלה הרגיש שעומד למות מיתת חנק בתוך המים ובכל פלו השתוקק לנשם אויר צח, ונסה בכוחות לא לו להשתחרר מלפיתת 'ידי הברזל', אף העלה חרס בידי, עד ששתרר הגביר את ידיו והניח לו לעלות.

(תנב"א רבא יח, ב), והוא קרוב אל הקב"ה יותר מצדיקים בגן עדן אשר הם רק נהנים מזיו השכינה, ונמצא שעולם הבא הוא 'מעין עולם הזה' (עי' לקוטי אמרים תנא, פ"ו).

ו'אין ברכה בתורה', דהנה איתא בגמ' (ברכות כח:): בתפלתו של רבי נחוניא בן הקנה, 'מודה אני לפניך ה' אלוהי... שאני משכים והם משכימים, אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים, אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת'. והקשו המפרשים שלכאורה האריך בתפלתו וכפל הענין, שאמר תחלה אני עמל ומקבל שכר, ואח"כ חזר על כך בשנוי לשון ואמר אני רץ לחיי העולם הבא, ששם הוא מקום תשלומי השכר. ומבאר ה'מעני' יו"ט' (על הרא"ש ברכות פ"ד סי' יב אות ג) וז"ל, ולדידי מעקרא לאו קושיא, דאע"ג דשכר מצות בהאי עלמא ליכא, מ"מ תלמוד תורה כנגד כלם שאוכלים פרותיהן בעולם הזה, וא"כ מה שאמר תחלה אני עמל ומקבל שכר בעוה"ז קאמר, עכ"ל. והינו, שאכן, לא כפל אמריו, אלא יש כאן הודאה כפולה על תשלומי 'כפל', ראשית דבר הודה על כך שמקבל שכר בעולם הזה, ואח"כ המשיך להודות על שהוא רץ לחיי העולם הבא.

והאמת היא שהמקדש את יומו בלמוד התורה הקדושה, לא זו בלבד שהוא גורם נחת רוח מרבה במרומים, אלא הוא עצמו נהנה הנאה שאין למעלה הימנה. פעם כנס הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע כמה עשירים ובעלי ממון והתרימם עבור ישיבתו הקדושה בראדין, והאריך בפניהם בגדל הזכות שיש לעולם הבא לתומכי התורה. לאחר שיחתו נגש אליו אחד מהגבירים שהיתה עשירותו מרבה מחכמתו ואמר לו, אם כה גדולה היא זכות החזקת לומדי התורה, אולי יצטרף מע"כ עמי בעסקי כסף וזהב ויתעשר, וכך יזכה אף מע"כ לקחת חלק בהחזקת תורה. נענה החפץ חיים זי"ע ואמר לו, דע לך שהתומך תורה אינו נהנה אלא רק לעולם הבא. אף הלומד תורה ומתנגע בה, הרי הוא נהנה

כאשר חזרה אליו נשימתו פנה אליו הגביר ואמר לו, באותה שעה בה היית שקוע במים האם הייתה לך תאוה לדבר מה... ענה הלה בלאו רבתי, לא היה לי שום רצון אלא רק משאלה אחת - לחיות, השיב לו הגביר כי זהו סוד ההצלחה... אם כל משאלות לבך יהיו נתונים אך ורק בתשוקת המזון מבטח לך כי תזכה לעשירות.

ואם הדברים אמורים בעסקי מזון, על אחת כמה וכמה בנוגע לעסק התורה אשר טוב סחורה מכל סחורה, כי אם אחת תהא שאלתו אותה 'בקש - לחזות בנעם ה' ולעסק בדברי תורתו, פשיטא שיזכה להשיג את התורה ולהדבק בה ובאהבתה.

ובפרט עתה בחדש זה - חדש מרחשון המסגל לסלק מאתנו לב אבן ולקבל לב חדש, וכמו שבאר הרה"ק ה'חדושי הרי"ם' זי"ע (שיח שרפי קדש, הובא באמרי הרי"ם לחדש מרחשון) ש'חשון' הוא מלשון (תהלים מה, ב) 'רחש לבי דבר טוב' - שבחדש זה

יתעוררו לבות בני ישראל לטוב. [ובזה מבאר מה שאמרו ז"ל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב) 'שמות החדשים עלו עמם מבבל' - שבגלות למדו ענין החדשים, ולמה הם מרמזים]. וכתב הגה"ק רבי חיים פלאגי זי"ע (מועד לכל חי סי' כו אות ה) וז"ל, החדש הזה (חשון) שבטו נפתלי כמו שכתב הרב 'עמודי שמים' (דף קמ"ד), וראוי לרוץ בו לדבר מצוה, כמדתו 'אילה שלוחה'. וביום י' לחדש שנולד 'גד' כמו שכתוב שם, יהיה היום הזה למזל טוב לכל העושה דבר, וביום טובה יהיה טוב כי זכות גד חפץ עליו כל היום ההוא. וראה עוד מש"כ בזה בס"ד בשיחות חזק ויגדיל תורה באגדה (נח).

ויהי רצון שנוזק להתחזק באמונה בהשי"ת ובמדות טובות ובפרט במדת החסד, ולהתחדש בעסק תורתנו הקדושה ולהמשיך עלינו חן וחסד לפני ה' ובעיני אדם ונוזק לעשות רצונו בלבב שלם ונוזק לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ד

העברת תבשיל לח מפלטה לפלטה

א תבשיל שהיה מונח על פלטה חשמלית המיוחדת לשבת, או בגז מכסה בפח או אבזסט, [שהוא כסוי הנועד להיפרא שהיום שבת], והפלטה כבתה, מתר להעביר התבשיל לפלטה אחרת, ובאפן שהתבשיל רבו לח, צריך שהתבשיל יהיה עדן חם בחם שהיד סולדת בו. שאם נצטנן או נעשה פושר אין להעבירו לפלטה אחרת, שיש בשול אחר בשול בדבר לח. ובתבשיל שרבו יבש מתר להעבירו אף אם נצטנן לגמרי. ואין בזה משום מחזי כמבשל. [שהרי ברב פעמים אין רגילים לבשל בפלטה חשמלית, או בגז מכסה בפח. וכבר כתב הרשב"א, שאין לאסור משום מחזי כמבשל אלא בדבר שרגילים לבשל בו "ברב פעמים"]. וכל הנ"ל הוא בתבשיל שנתבשל כל צרכו. והאשכנזים מקלין גם בתבשיל לח פושר, ורק בצונן לגמרי מחמירים. ובדיעבד אם עברו והעבירו מפלטה של שבת לפלטה אחרת בתבשיל שרבו לח, והיה צונן או פושר, מתר לאכל מתבשיל זה בשבת, שיש לסמוך בדיעבד על הסוברים, שאין בשול אחר בשול גם בדבר לח. [וכ"ד הרמב"ם, הרשב"א, הרמב"ן, הריטב"א, והר"ן]. וכן מתר להעביר קדרה מכירה לכירה על ידי גוי, גם בתבשיל לח צונן. אולם כירים חשמליים שרגילים לבשל עליהן, וגם להשהות על גבם לפי מדת דרגות חם, יש לחוש בזה למחזי כמבשל, ובזה צריך שיהיו תנאי החזרה כדי להחזיר עליו (ללקוט יוסף שבת א א עמוד תקז).

והנה הרמב"ם (פרק ג' מהלכות שבת הלכה יא) כתב, מתר להחזיר מכירה לכירה אפלו מכירה שהבלה מועט לכירה שהבלה מרבה. אבל לא מכירה לטמינה, ולא מטמינה לכירה. ע"כ. [וע"ש במגיד משנה שכתב מקור לדברי הרמב"ם מהירושלמי סוף פרק במה טומנין]. ומרן הב"י (ס"ס רג) הביא על זה את דברי רבנו ירחם שכתב בשם הירושלמי, שאין מחזירין מכירה לכירה, שאם נטל הקדרה מכירה אחת אסור להחזירה לכירה אחרת, דחשיב כאלו נותן ע"ג הכירה לכתחלה בשבת. ע"ש. ועין בספר הישר לר"ת (סי' קצב).

ומרן בש"ע (סימן רג ס"ב) כתב, כירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדרה מעליה, בשבת, מתר להחזירה כל זמן שהיא רותחת ולא הניחה ע"ג קרקע. והשמיט הדין שמתר להחזיר אף מכירה לכירה אחרת. ורק הרמ"א (שם סעיף ב') פסק כדברי הרמב"ם, שכל שהתבשיל מבשל כל צרכו מתר להחזירה אפלו לכירה אחרת. וכבר עמדו על זה האחרונים למה מרן לא הזכיר דין זה בשלחן ערוך, ואי משום דפוסק כרבנו ירחם, אמאי לא פסק כדעת הרמב"ם.

וראה למרן החיד"א בברכי יוסף (סימן רג אות ג') שהעיר בן על מרן הש"ע, וכן על המהריק"ש, שגם הוא כתב בהגהותיו דיש מתירים להעביר מכירה לכירה, ויש אוסרים, ומשמע מנה שדעתו לאסור, ואמאי שבקיה להרמב"ם. שמקורו טהור מהירושלמי. ומ"ש רבנו ירחם בשם הירושלמי לאסור, דבריו תמוהים, וכמ"ש הרב מהר"ב הלוי ותלמידו בספר יד אהרן. וצ"ע. ע"כ.

ובאמת שמצינו שמרן השלחן ערוך נטה קו מדברי הרמב"ם גם לענין בשול אחר בשול, וכתב לחלק בין דבר לח לדבר יבש. ואלו הרמב"ם לא חלק בן. ולכאורה גם כאן חשש מרן לאסור, ונקיט ואזיל

ובהערה (שם) כתב וכמבאר בילקוט יוסף שבת ג' סי' שיח, ובשו"ת יביע אמר ח"ז (חאו"ח סי' מב אות ה-י), ובח"ט (דף רכג: אות ה, וסי' קח אות קסט). ע"ש.

אברהם בערותיו • שהיה והטמנת תבשיל מערב שבת ד

כדעת רבנו ירחם. אלא דעכ"פ העושה כדעת הרמב"ם י"ל שאין גוערין בו. ומשום הכי השמיט דין זה בש"ע. אלא שיש לדחות, דגבי בשול אחר בשול לסברת המחמירים הוי אסור דאורייתא. [כמ"ש בילקוט יוסף שבת ב', דיני אמירה לעכו"ם סי' שז הערה ה'].

ובכף החיים (סימן רנג ס"ק מז) הביא דברי הברכ"י הנ"ל, וסיים שמדברי הברכ"י עצמו נראה שדעתו נוטה להקל. ע"ש. ואף שהיה מקום לדחות שאין זה מכרח כ"כ, דשמו החיד"א העיר פן על מרן, אבל אינו חולק לדינא, מ"מ מלשונו שכתב "שדעת שפתיו ברור מללו, ומקורו טהור" וכו', נראה יותר דס"ל להלכה שיש מקום להקל בזה.

ובספר שלחן לחם הפנים על הלכות שבת (סימן רנג סעיף ב' עמוד כט) האריך בד"ז, ותמה על מרן החיד"א דמנ"ל לומר שמרן שהשמיט דבר זה מהש"ע דעתו לאסור, שא"כ היה כותב בש"ע שאסור, ולא כתב אלא כמ"ש הטור. ואף שבבית יוסף הביא דברי רבנו ירחם באחרונה, אין ראיה מזה שדעתו לאסור הפך דעת הרמב"ם. לכן נראה שמכיון שמרן לא גלה דעתו בש"ע אם להתיר או לא, קם דינא כדעת הרמב"ם שהתיר. וכמו שהסכימו הרמ"א והלבוש והמג"א והמעשה רוקח והרב תוספת שבת להתיר. [וכן פסק המשנה ברורה ס"ק סב]. עכת"ד.

ובכר כתב מרן החיד"א עצמו בברכי יוסף (סימן שב סק"ד) בשם הרב יד אהרן שם, דמה שהשמיט מרן בש"ע למה שהביא בבית יוסף, אינו הכרע, שפמה הלכות מביא מרן בב"י בשם כמה גדולים ואינו מביאם בש"ע לפסק הלכה. והוסיף החיד"א ע"ז, שבכמה ענינים הדברים מוכיחים שמרן השמיטם בכונה, ולא ברירא לה לפסק הלכה למעשה. ושוב הביא הברכ"י שם דברי הגאון רבי גבריאל איספרנסה, שג"כ כתב שאין הכרע בדבר, ואשפחן כמה דינים מספמים לדינא ואין הרב כותבם בש"ע, וסמך על מ"ש בבית יוסף. עכת"ד. וכיו"ב כתב עוד בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' מח), ובשו"ת יוסף אמץ (סימן כט), ובמחזיק ברכה יו"ד (סי' פד סק"ו).

וכיו"ב כתב בשו"ת זרע אמת ח"א (סי' טו) שהרמ"א יפה עשה בעטו, במה שהוסיף בהגה על דברי מרן, את דברי הרמב"ם, ולא כתב זאת בשם "ויש אומרים", מפני שגם מרן מודה לזה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת בית דינו של שלמה (חיו"ד סי' יב).

ושוב ראה בשו"ת ציץ אליעזר חלק יב (סימן צא אות ב) שהביא דברי מי שהורה להתיר למי שכבה הגז שלו שהיה עליו סיר התבשיל, להעבירו לפלטה חשמלית, וכתב אליו שיפה דן ויפה הורה. וכדברי הרמ"א בהגה שמתר להחזיר מכירה אחת לכירה אחרת, ושכן ראה אצל כמה גדולים שנהגו פן בפשיטות. ע"ש. וכן העלה להקל בשו"ת משנה הלכות ח"ז (סימן לז). וכן כתב עוד בשו"ת באר משה (ח"ג סימן נח, וח"ד סימן לב אות ב), ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג (סימן כח), ובשו"ת אגרות משה חאו"ח ח"ב (סימן ט). ע"ש. וע"ע בספר שמירת שבת כהלכתה (תשל"ט, סימן א' אות כג). ע"ש.

הלכך נראה להורות הלכה למעשה אף לדין דאזלינן בתר מרן, שאם כבתה הפלטה של שבת, והתבשיל שהוא מבשל כל צרכו, ואשר היה עליה, עודנו חם שהיד סולדת בו, מתר להניחה על פלטה אחרת, כגון אצל השכן, וכדין חזרה מכירה לכירה.

ואף שבשו"ת עטרת פז ח"א (סימן ו'), כ' בשם מרן זיע"א לאסור בזה. [וע"ש בהערותיו להספמות הרבנים]. וכתב בילקוט יוסף (שם) מכל מקום כשהצענו דברינו בפני מרן זיע"א [בשנת תשנ"א] הסכים עמנו להקל וכמו שבארנו. ואחר שנים יצא לאור הספר טבעת המלך על הרמב"ם, ושם (עמוד קב) תפס עקר לדינא שמתר להעביר מכירה לכירה, וכדעת הרמב"ם [ונתבאר שם חלק מהדברים הנ"ל].

ועל כל פנים אם עשה פן מתר לאכל מהתבשיל גם בעודו חם, והוא על פי מה שנתבאר בפרי מגדים (מש"ז סימן שיח סק"י) שבכל ספק פלגתא דרבנותא אם הוא בכלל בשול או לא, אין לאסור בדיעבד, שהואיל וכל אסור זה אינו אלא קנסא דרבנן, דמדאורייתא קימא לן היא קדש ואין מעשיה קדש, (חלין קטו), אם פן הוה לה ספיקא דרבנן ולקלא. וכן

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ד אדרבה בערותך

כתב במשנה ברורה (שם סק"ב). וכיצא בזה כתבו המגן אברהם (סי' רנד ס"ק יא), ועוד אחרונים.

אם יש "מחזי כמבשל" בפלטה חשמלית

והנה בילקוט יוסף שבת כרך א' מהדורא קמא (תשנ"ב, סימן רנג עמוד קה) כתב דין זה גם לענין העברה מפלטה חשמלית לפלטה אחרת, שאם ארע קצר חשמלי, דנכון להחמיר היכא דאפשר שלא להעביר הקדרה לפלטה של השכנים. והמקל בזה אף לכתחלה יש לו על מה שיסמוך. אף מאחר יותר כאשר כתב את הספר ילקוט יוסף שבת ג' (עמוד קמה), הוכיח מדברי הרשב"א בחדושויו לשבת (מ:), שכתב וז"ל: ואע"פ שאסרו וכו', ולתן לכתחלה אפלו בגרופה וקטומה ואפלו דבר חם ומבשל לגמרי, התם הינו טעמא משום דמחזי כמבשל לפי שדרך בשול בכך, אבל כנגד המדורה, או בכלי ראשון שאין דרכם של בני אדם לבשל בן רב הפעמים, אינו נראה כמבשל, אלא כמפיג צנה. ע"כ. והרי בפלטה אין דרך בני אדם ברב פעמים לבשל, וכן מבאר מדברי המהרי"ל, והגר"א בבאורו (סי' רנג סעיף ה'), דמקום שאינו שפיתת קדרה לבשול ברב פעמים, קיל טפי מקדרה ריקנית, וכל שאין דרך בשול בכך שרי להחזיר.

אלא שיש להעיר על זה ממה שפסק מרן בש"ע (סימן רנג ס"ג), המשכים בבקר ונראה שהקדיחה תבשילו ונרא פן יקדים יותר, יכול להסיר התבשיל, ולהניח ע"פ הכירה קדרה ישנה ריקנית, ואז ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה הריקנית, אבל יזהר שלא ישים קדרתו על גבי קרקע, ושתהיה רותחת. ע"כ. ומבאר שאם הניח התבשיל על גבי קרקע אסור להחזירו אפלו על קדרה ריקנית, והטעם הוא משום שנראה כמבשל לכתחלה, וכמו שכתבו הרשב"א והר"ן (שבת לח:). וכן כתבו האחרונים. וא"כ יש לומר שאף בפלטה חשמלית אסור להניח תבשיל צונן משום שנראה כמבשל.

אלא שלפי זה יש להקשות שהרי מרן השלחן ערוך עצמו התיר בסעיף ה' להניח בשבת תבשיל שנתבשל כל צרכו, כגון פאנדי"ש, על גבי קדרת

וכבר עמד בזה בספר תוספת שבת (סימן רנג ס"ק מה) שלכאורה דברי השלחן ערוך סותרים זה את זה. ותנן, שבקדרה ריקנית אסור מפני שנראה כדרך בשול לכתחלה, שנראה שעושה בן בשביל להפחית כח האש שלא תקדיח התבשיל. ולא עדיף מקטם הגחלים שהגם שעשה לעצמו הפך בעצם הקטימה שהפחית כח האש, אעפ"כ אסרו חכמים להניח בשבת על גבי כירה זו. אבל על גבי קדרה מלאה מתר שאין דרך בשול להניח ע"פ קדרת חמין.

וכן כתב הפרי מגדים, שלהעמיד התבשיל על גבי קדרת חמין או מחם יש להתיר שאינו דומה למעמיד על גבי כירה, אבל כשהקדרה שעל האש היא ריקנית, שאינה עומדת שם אלא רק לסתם חם הכירה, דמי לכירה גרופה וקטומה שאסור לתת עליה תבשיל לכתחלה בשבת משום שנראה כמבשל. ע"כ. והסכים לזה הרב משנה ברורה בבאור הלכה (סימן רנג סעיף ג' בד"ה ויזהר). ונראה עוד בחזון איש (בהלכות שבת סימן לו אות ט).

ונראה בשו"ת תפל"מ ח"א (סי' ל"ב אות ח') שהביא חלוקו של התוספת שבת הנ"ל, וכתב, שלא זכה להבין החלוק בין קדרה ריקנית לקדרה שיש בה תבשיל, דהא סוף סוף אין דרך לבשל ע"ג קדרה, ומה לי ריקנית ומה לי מלאה. ועוד שהרואה לא ידע אם היא קדרה ריקנית או מלאה. ע"ש.

ותמונה, שהרי הדברים מבארים, שבזמנם מאחר ולא היה להם אפשרות להנמיך את גבה האש, היו רגילים להניח קדרה ריקנית על האש, ועל הקדרה היו מניחים את התבשיל כדי שלא יקדיח. ונמצא שהוא דרך בשול, ולכן שפיר שיה בזה משום מחזי כמבשל. משא"כ בקדרה מלאה לא היו רגילים להניח קדרה עם תבשיל כדי להפסיק בין התבשיל העליון לאש. ומש"ה בזה ליכא משום מחזי כמבשל.

ומה שהקשה שהרי הרוצה לא ידע אם הקדרה מלאה או ריקנית, הנה כתב פן על פי הבנתו דמחזי כמבשל הוא כלפי אחרים, אבל באמת דין מחזי כמבשל הוא כלפי המבשל עצמו, ואמנם בתפל"מ (שם אות ד') הביא דברי הר"ן בשבת (מ:) שכתב, דכל שנתבשל מבעוד יום, היה מתר לבשלו על גבי פירה, אלא משום "מראית עין" אסור, ולפיכך התירו בחזרה כגרוף וקטום, דכיון שאינו מחזיר אלא כדי שלא תצטנן, והוא גרוף וקטום, תו לא מחזי כמבשל. עכ"ל. והבין דמ"ש מראית העין, הינו כמו בעלמא שהוא כלפי אחרים. אולם שאני דין מחזי כמבשל משאר מראית העין, דהכא נראה למבשל עצמו פעושה מעשה בשול, ולא מפני הרואים נגעו בה. וכן מדיק מדברי האור שמח (הלכות שבת פרק ג) שכתב, דאף אם נתבשלה כל צרפה מ"מ אסור להחזיר, משום דמחזי כמבשל בשבת, ואיתי להחזיר גם כשלא יהא מבשל כל צרכו. ע"כ. ומשמע דהוא כלפי המבשל עצמו שלא יבוא להחזיר גם כשאינו מבשל כל צרכו.

וכבר כתב אחד מתלמידיו שהשיב על זה מדברי הר"ן שם, שכתב בשם הרא"ה, דע"ג קרקע כל שבדעתו להחזיר מתר. ע"ש. ומבאר שאם אין בדעתו להחזיר והניח ע"ג קרקע, אסור להחזיר, ואם איתא דכל החשש הוא מצד הרואים, מניין הם יודעים מה היה בדעתו, אלא שהחשש הוא מצד המניח בעצמו, שבמעשה זה שעושה נראה בעיניו כמבשל, וחשינון שמא פעם אחרת יבא לבשל. ומ"ש הר"ן מראית עין, הינו מראית העין של המחזיר עצמו.

והנה לגבי המחזיר קדרתו על פלטה חשמלית, לכאורה דומה למניח על גבי קדרה ריקנית, וא"כ יש לאסור.

אולם יש לחלק, דבזמנם היו רגילים להניח פעמים הרבה את התבשיל על קדרה ריקנית כדי להרחיק את חם האש מהתבשיל. אבל פלטה מאחר ורוב ככל העולם אינו רגיל לבשל על גבי פלטה, ואינו מקום שפיתת קדרה לבשול ברב פעמים, עדיף

מקדרה ריקנית. ואינו נראה כמבשל אלא כבא לשמור על החם לאחר שנתבשל כל צרכו. וכן עושים בפלטה ברב פעמים, לחמם עליו תבשיל שנתבשל כל צרכו, ומעוט אנשים, או פעמים בודדות מניחין תבשיל שלא נתבשל לגמרי על הפלטה. וכן לענין מחזי כמבשל אזלינן בה אחר רב אנשים ורב פעמים. וכבר נתבאר ד"ז לעיל, וכן בילקוט יוסף שבת ג' (עמוד קמא), בשם חדושי הרשב"א ובאורי הגר"א, דליכא מחזי כמבשל אלא במקום שפיתת קדרה לבשול ברב פעמים, ולכן אין מחזי כמבשל בערוי מפלי ראשון על דבר יבש מבשל, או בכלי שני. ולפי זה פלטה חשמלית קיל טפי מקדרה ריקנית, וליכא בנתינה חדשה משום מחזי כמבשל.

ולכן אף שמרן בשלחן ערוך (סי' רנג סעיף ג') חשש למחזי כמבשל גם בקדרה ריקנית, זה דוקא במקום שפיתת קדרה לבשול, דבזה לא מהני לא גרופה וקטומה, ולא קדרה ריקנית, ובתבשיל לח בעינן לתנאי החזרה, שיהיה רותח, וגם שלא יתן על גבי קרקע. דבזמנם היו רגילים לבשל גם ע"ג קדרה ריקנית, אבל בפלטה חשמלית שאין רגילות אצל רב העולם לבשל בה, ממילא ליכא למיחש למחזי כמבשל אף שנתן הקדרה על גבי קרקע, וכל עוד שהתבשיל רותח מתר להעבירו מפלטה לפלטה, וממילא ענין העברה מכירה לכירה שיהי דוקא בקדרה המונחת על גבי פירה, ובזה המקל יש לו על מה שיסמוך. אבל בזמנינו אם ארע קצר חשמלי מתר להעביר את התבשיל לפלטה של השכנים, ואם התבשיל רבו רטב, צריך שיהיה עדן רותח, ואפלו אם הניחו על קרקע מתר, וליכא למיחש בזה למחזי כמבשל.

וכן כתב בספר מכתבי הלכה יצחק ירנן (שחבר, עמ' נ), באשר לפלטה חשמלית ושמושה בשבת, גם פה מתירין אותה, היות ואין דרך בשול בכך, כי אם תשים עליה דבר נא לגמרי, כלומר שלא נתבשל כלל אפשר שיתחמם, אבל לא יתבשל. וכיון שאין דרך לבשל בכך, אם פן מתר להשתמש בו. [ולא דמי כלל הטמנה]. ע"כ.

לכתחלה, אך אם הניחה על גבי קרקע, שפיר שרי להחזיר. ע"כ.

ובקבץ בנתיבות ההלכה הביאו בשם הגרי"ש אלישיב, דפלקטה חשמלית נחשבת כאש גלויה לגבי שהיה וחזרה, דאף שאין דרך לבשל עליה, הרי הדרך לחמם עליה, ומה שאין כפתור להגביר האש אינו מתיר, כפי שבאשר אין לו כלי לחתוי האש, אין זה מתיר להשהות על אש גלויה, שהכל בכלל האסור. ע"כ.

והנה לא הביאו מקור לחדוש זה שיש לחוש גם למחזי כמחמם, דמה שמצינו בחז"ל הוא שיש לחוש למחזי כמבשל, שנראה בעיני עצמו כמבשל, ו"ל דלא גזרו אלא בדבר שנראה כמבשל, כמו פירה ואש גלויה, אבל לא בדבר שנראה כשומר על החם, או מחמם דבר מבשל. [וגם הגזרה דשמא יחתה שיכת בדבר שמענין להגביר האש כדי לבשל, אבל כדי לחמם י"ל דאין בזה להיטות לחתות בגחלים]. וע"ש עוד.

אין בשול אחר בשול ביבש

בבתבשיל יבש, כגון החמין שעושים לכבוד שבת משעועית או חומוס, עם תפוחי אדמה ובשר וכו', שהעקר בתבשיל הוא היבש, מתיר להעבירו מפלקטה לפלקטה אף בנצטנן לגמרי, ואף שיש בו מעוט רטב. וכן מתיר להעביר מגז לגז, כשיש כסוי פח או אזבסט על הגז השני. והוא שהתבשיל יהיה מבשל כל צרכו. וכן מתיר לקח תבשיל שרבו יבש מהמקור, ולהניחו בשבת על גבי פלקטה לחממו אפלו אם יגיע לחם שהיד סולדת בו, שאין בשול אחר בשול בדבר יבש. והולכים בזה אחר הרב. וכאשר המרק הוא הרבה בשעור הנפר לעין, ראוי להחמיר, ורק ברטב בעלמא יש להקל. ומכל מקום גם במקרה בשעור הנפר, כל שרבו יבש מעקר הדין מתיר לתנו על גבי פלקטה. וכן אם רצונו במעוט הרטב, מעקר הדין מתיר להחזירו צונן על גבי פלקטה בשבת, דסוף סוף הרב יבש. [ויש כאן ספק ספיקא, שמא הלכה כדעת הרמב"ם שאין בשול אחר

וכתב בילקוט יוסף (שם) לפני שנים הראנו למרן זיע"א מה שכתבנו בילקו"י שבת פרק ג' [קדם ההדפסה], והסכים עמנו לדינא שאין מחזי כמבשל בפלקטה ובגז מכסה בפח. ורמז לזה ביחודה דעת ח"ב סי' מה. וראה עוד בשארית יוסף ח"ג (עמ' שעד). ואחר שנים יצא לאור שו"ת יביע אמר חלק ז', וב"ה שכתבו לדעתנו הרמה, וגם הוא הסתפק על דברי הרשב"א, ודעתו דליכא מחזי כמבשל בפלקטה חשמלית, ובגז מכסה, דהכסוי הוי הכר גמור שהיום שבת, ועדיף מגרופה וקטומה. ובספרו חזון עובדיה על הלכות שבת כתב, שדין הפלקטה כדין סמוך לאש, ולא כגרופה וקטום, אלא קיל טפי.

גם בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק א' הערה פג) כתב, דפלקטה חשמלית המיוחדת לשבת, ועשויה לשמר על חם המאכל שעליה, ואין רגילים לבשל עליה, וגם אי אפשר להגדיל את מידת החם שלה, אינה טעונה כסוי נוסף, ומתיר להשהות עליה אכל מערב שבת, ואף מתיר להחזיר עליה את הקדרה. והביא פן בשם הגרש"ז אויערבאך, דהפלקטה חשיבא ככירה גרופה וקטומה, וגם לא שייך שמא יחתה בגחלים, אחר שאין הפלקטה מיעדת לבשול, וגם אי אפשר להגדיל את מידת החם שלה, ודינה כקש וגבבה שמתיר אף להחזיר. ועין בבאור הלכה (סימן רעה ד"ה לאור הנר) שמתיר לקרא לאור מנורת נפט, באפן שאין החשש שמא ירבה אורה, וגם עושה הכר על ידי ניר שכתוב עליו שבת קדש, ואסור להטות. ע"ש. וגם כאן יש לו הכר, שעצם השמוש בפלקטה הוא כדי לשמר על חם התבשיל, ואין רגילים לבשל עליה. ועין בירחון קול תורה (איר תשכ"ג) תשובה מהגרצ"פ פראנק, ובשו"ת הר צבי (או"ח סימן קלו), ובשו"ת אגרות משה (חלק א' מארח חיים סימן צג ד"ה והנה יש טעם).

ועוד כתב שם בשם הגרש"ז, דפלקטה דומה להא דמעזבה, בסימן רנג במשנ"ב ס"ק פא, שאינה באה אלא לשמר על החם, ויהיה מתיר אפי' לכתחלה להניח עליה קדרה בשבת, אם אין חשש של בשול. ומה שמחמיר שם בשם המהרי"ל, הוא רק כדי שלא יבואו לחתות. ובפלקטה הרי אין שום חשש של חתוי, ומכל מקום טוב להחמיר מלתן

ארברה בערותיך שְׁהִית וְהִטְמַנְתָּ תְּבַשִּׁיל מֵעֶרֶב שַׁבָּת ר

בשול. ומאחר שְׁהִיא מחלקת באסור תורה הלכה כדברי האוסרים בלח.

וזו לשון מֶרֶן השלחן ערוך (סימן שיח ס"ד): תבשיל שנתבשל כל צרכו ונצטנן יש בו משום בשול בשבת, ואסור לחמומו בשבת, בפה דברים אמורים, בתבשיל שיש בו מרק, אבל תבשיל יבש מתר לשרותו בחמין בשבת. ע"כ. הרי שתפס כדעת רש"י וְהִירָא"ש, לחלק בין לח ליבש. וראה עוד שם בסעיף ז' וס"ח.

מתי יש לחוש לשמא יחתה בגחלים, או למחזי מבשיל

והנה אף על פי שמותר לחמם תבשיל יבש בשבת, מכל מקום לא התר להניחו על פירים של גז או פתיליה של נפט וכיוצא בזה כדי לחמומו, אם האש גלויה, שמא יחתה בגחלים, כלומר, שמא ישפח ויגביה את הפתילה של האש כדי למהר את חמומו של התבשיל. ורק כנגד האש או על גבי קדירה המונחת על האש וכיוצא בזה מתר לחמם. וכמו שפסק מֶרֶן בשלחן ערוך (סימן רג סעיף ה) וזו לשונו: מתר לתת בשבת על פי קדרת חמין תבשיל שנתבשל כל צרכו מער"ש כגון פנדיש (בצק אפוי הממלא בשר מבשל), וכיו"ב, כדי לחמם, לפי שאין דרוך בשול בכך. ע"כ. וכ"כ עוד מֶרֶן בש"ע (סימן שיח סעיף ח), שמותר להניח בשבת תבשיל צונן שנתבשל כל צרכו, על גבי מחם שעל האש, שכל דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, כגון תבשיל יבש, מתר להניחו ע"ג קדירה שעל האש. ע"ש. ומבאר בהרא"ש (פ"ג דשבת ס' י), דהינו טעמא דלא גזרינן שמא יחתה, שמכיון שלא התר לו לחמם התבשיל אלא כנגד המדורה וכיוצא בזה, איכא היכרא ושרי. ע"ש. ואמנם על פלטה חשמלית וכן על אש מכסה בפח, מתר להחזיר תבשיל שנתבשל כל צרכו, והוא רבו יבש, וכמו שפאר לעיל.

אין בשול אחר בשול ביבש, ומה נחשב לתבשיל יבש

והנה מעקר הדין הולכים אחר הרב, ולא בעינן שיהיה כלו יבש. וכמבאר בדברי רב ככל האחרונים, וכמבאר בב"י (סימן רג) בשם רבנו ירחם. וכן כתבו

בשול גם בדבר שרבו לח, ושמא הלכה כטעמו של המונחת בהן שאין לדבר סוף, או כהטעם דהמעוט בטל כלפי הרב, ולטעמים אלו גם ברוצה את המעוט מתר]. ומכל מקום טוב להחמיר באפן כזה, ותבא עליו ברכה (שם עמוד תקיח).

ובהערה (שם) הנה במשנה במסכת שבת (קמה:): שנינו: כל שבא בחמין לפני השבת שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין מערב שבת, מדיחין אותו בחמין בשבת. כלומר, דבר שנתבשל כל צרכו מלפני השבת, מתר לשרותו בחמין של כלי ראשון כדי לחמומו בשבת, שאין בשול אחר בשול. אבל דבר שלא נתבשל מערב שבת אסור לשרותו בחמין של כלי ראשון בשבת, שהרי הוא מבשל בשבת, אלא רק מתר להדיח אותו בשבת במים חמים של כלי שני, שכלי שני אינו מבשל. ופרשו בגמרא, דבר שבא בחמין מלפני השבת, כגון עוף שנתבשל כל צרכו מערב שבת, מתר לשרותו בחמין בשבת כדי לחמומו. והוא הדין שמותר להעמידו כנגד האש כדי שיתחמם. וכ"פ מֶרֶן הש"ע (בס"י שיח סט"ו), שדבר שנתבשל כל צרכו מתר להניחו כנגד מדורה אפלו במקום שהיד סולדת בו. וראה בשו"ת קול אליהו (חאו"ח סי' יד), ובדברי יוסף (סי' שיח אות ה).

ונחלקו הראשונים בדין אין בשול אחר בשול, אם הוא גם בתבשיל לח, או רק בתבשיל יבש. שדעת רש"י (שבת יח:), והתוס' (שבת לט:), וְהִירָא"ש (פ"ג דשבת ס' יא), ורובנו יונה המובא בהר"ן (ריש פ"ד דשבת), והסמ"ק (סי' רפב עמ' רפח), שדוקא תבשיל יבש כגון בשר או דגים או ארז וכיו"ב, אין בו משום בשול בשבת, מאחר שכבר נתבשל מער"ש, אבל תבשיל לח, כגון מרק שנצטנן, יש בו משום בשול אחר בשול, ואסור לחמומו באפן שתהיה היד סולדת בו. וכ"ד רבנו ירחם (ח"ג נ"ב ס"ט), ובסמ"ק (סי' רפב), ובטור (סי' רג). אבל הרמב"ם (פ"ט ה"ג), וְהַרְשֵׁב"א (פ"ג דשבת מ: סוף ד"ה מביא), וְהַרְ"ן (ר"פ בפה טומנין שבת מח:), וְהַרְיטב"א בחי' (שבת לט. ד"ה כל), והכל בו, סוברים שאף בלח שנצטנן אין בשול אחר

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ד אדרבה בערותך

ד. על פי מה שכתב בשו"ת הר צבי (או"ח חלק א' סימן רסג) דכשם דק'מא לן גבי הוצאה (שבת צג:) המוציא את החי פטור אף על המטה, שהמטה טפלה לו, וכן בדין בשול הטפל בטל לגבי העקר ואין חוששין למעוט הרטב, וכדין המוציא את החי על המטה שהוא פטור, ואע"פ דשם אסור עכ"פ מדרבנן, מכל מקום כאן מתר לכתחלה משום דבלאו הכי דעת כמה ראשונים שאין בשול אחר בשול בלח, ולהכי בכהאי גוונא דליכא דררא דאורייתא לא אסרו. והכא עקר כוננתו על הרב, והני פסיק רישיה בדרבנן דשרי לדעת כמה פוסקים.

ונפקא מנה בין הטעמים, בתבשיל שיש בו מעוט רטב, אבל רצונו במעוט זה, כמו ברטב דגים, דלטעמא דמצטמק ורע לו קשה להקל, דמסתמא לא אכפת לו שמתאדה קצת, והעקר שהרטב יתחמם. [ולחפמ"ג כאשר הרטב מתאדה חתיכות הדגים הם שמצטמקים ורע להם, ומצטמק ורע לו קאי על היבש]. וכן לטעמא דפסיק רישיה דלא אכפת לה, קשה להקל, אבל לטעמא דאי אפשר לצמצם, בכל מעוט ורב אזלינן בתר הרב, וכן לטעם דדמי להוצאת המות עם המטה, יש להקל גם ברטב דגים.

ועכ"פ בכל תבשיל שיש בו מעוט רטב הוי ספק ספיקא, דשמא כד' הרמב"ם שאין בשול אחר בשול בלח, ושמא פטעמו של המנחת כהן דאי אפשר לצמצם. לפיכך, תבשיל של בשר או דגים, וארו, ותפוחי אדמה, וכיו"ב, כל שרבו יבש, מתר לחממו בשבת, גם באפן שמגיע ליד סולדת בו, אבל תבשיל לח כגון מרק, אף שיש בו חתיכות בשר, מכיון שרבו צלול ולח, אסור לחממו בשבת, דיש בשול אחר בשול בלח.

וכתב בילקוט יוסף (שם) אמנם לפני שנים [שנת תש"ן] אמרנו לדון בפני מרן זיע"א, מדברי מרן הש"ע בסימן רנג ס"ג הנ"ל, דלכאורה משמע מיניה דלא אזלינן בתר הרב, דז"ל מרן שם: המשכים בבקר וראה שהקדיחה תבשילו, וירא פן יקדיח יותר, יכול להסיר ולהניח קדירה ישנה ריקנית על פי הכירה, ואז ישים הקדירה שהתבשיל בתוכה

הרב מנחת כהן (בקונטרס משמרת השבת פרק ב), והפרי מגדים (סימן רנג אות יג), וב"ד אהרן, והרב זרע אמת, ובדעת תורה (סימן שיח סעיף טו), ובאגלי טל, ובהר צבי. וכן בכף החיים (סי' שיח אות סב) הביא להלכה דברי המקלין ברב יבש. וכ"פ בשו"ת יחנה דעת ח"ב (סי' מה), ובשו"ת יביע אמר ח"ו (סימן מח אות טז), דהא דק"ל יש בשול אחר בשול בלח, הינו בתבשיל שרבו מרק ורטב, הלא"ה דינו כדבר יבש המקביל, דק"ל אין בשול אחר בשול.

ונאמרו בזה כמה טעמים, והם [בקצור] ובילקוט יוסף (שם) באר באר:

א. דאי אפשר לצמצם, ואין לדבר סוף, שהרי אין לה תבשיל של בשר שאין בו מוהל רטב ושמן, על פני החתיכה או בתוכה.

ב. דפעמים הרבה הרטב מתאדה והוי מצטמק ורע לו, ודעת רבים מהפוסקים דמצטמק ורע לו אין בו משום בשול. ובאר הט"ז (סי' שיח סק"ז) דבתבשיל מבשל אין אסור במה שמחממו, אלא במה שגורם לו להשתבח, ולכן רק במצטמק ויפה לו אסור, אבל במצטמק ורע לו אין דעתו על הצמוק, ולכן שרי. וכתב ע"ז הפמ"ג, ולפ"ז שפיר הולכים אחר הרב, דרב רטב מצטמק ויפה לו הוא, ומתפנו לצמוק, והוא בשול. אבל אם רבו יבש אין דעתו על הצמוק, כי מצטמק ורע לו ליבש. ע"כ. [אלא שאין זה תמיד בכל תבשיל, ובעקר דבר זה נאמר לגבי מים].

ג. ועוד באפן שאינו מתפנו למעוט רטב הוי רק פסיק רישיה שיגיע לרתיחה, ובכיוונו רק שיגיע לידי פושר, והרתיחה היא בגדר פסיק רישיה שאינו רוצה דוקא בכה, ובפסיק רישיה דלא אכפת לה דעת רוח"פ דאינו אסור אלא מדרבנן, ובדרבנן י"ל דמרן הש"ע יסמך על הרמב"ם הרשב"א הר"ן והריטב"א דאין בשול אחר בשול גם בדבר לח. [ראה באגלי טל מלאכת אופה נה, ד]. וכן יש להוכיח ממ"ש בתרומת הדשן (סי' סו) גבי שפחות הנותנות את התבשיל על תנור בית החורף, דפסיק רישיה באסור שבות דאמירה לגוי, שרי.

ארברה בערותיך שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ד

ע"ג הקדירה ריקנית, ויזהר שלא ישים קדרתו ע"ג קרקע, ושתהיה רותחת. ע"כ.

והנה מה שמרן הצריך שלא יניח קדרתו על קרקע הוא משום שלא יהיה נראה כמבשל [ראה להלן בזה]. ואי משום הא כבר כתב לעיל דפליטה חשמלית עדיפא מקדירה ריקנית, אחר שבזמננו היו רגילים לפעמים לבשל ע"י הפסק קדירה ריקנית כדי להרחיק את האש מהתבשיל, משא"כ בפליטה של שבת. אולם מה שמרן הצריך שתהיה רותחת, והינו יד סולדת בו, הוא משום בשול אחר בשול, ולכאורה במאי אירי, דאי ניקא דאירי בתבשיל שכלו או רבו לח, מה שיהי בזה הקדים תבשילו וירא פן יקדים יותר וכו', דלכאורה זה אינו שיהי במקרק וכדומה. ואי אירי בתבשיל יבש, הרי אין בשול אחר בשול ביבש, ואמאי הצריך מרן שתהיה רותחת. ועל פירוש דמרן אירי בתבשיל שרבו יבש ויש בו מעט רטב, והקדיחה תבשילו הינו שמעט הרטב התאדה והתבשיל מצטמק ורע לו, והוא הפרוש וירא פן יקדים יותר, ונמצא דחששו משום מעוט רטב להצריך שתהיה רותחת משום בשול אחר בשול, הא קמן דלא אזלינן בתר הרב, אלא בעינן שיהיה תבשיל שכלו יבש.

וכאשר מרן זיע"א שמע מאתנו הקושיא הנז', אמר שצריך לעיין בזה, אחר שברב ככל האחרונים כתבו להדיא דאזלינן בתר הרב. וצ"ע הבאור בדברי מרן הנז'. ובזמננו, מרן זיע"א בשעריו, היה רגיל לומר, שעדין צריך לעיין בזה, כי יתכן וכל סמך האומרים דאזלינן בתר הרב, הוא על פי הגרסא בבית יוסף שגרס בדברי רבנו ירחם, דכל שרבו יבש שרי. ואחר שמצינו בבית יוסף (סימן שיח) שהביא בשם רבנו ירחם דכל שיש בו רטב חשיב דבר לח, וכן הוא בשלחן ערוך שם, משמע דאפילו מעוט רטב חשיב כתבשיל לח, ומה שכתב בבית יוסף בסימן רנ"ג לכאורה הוא טעות סופר, ואם פן לכאורה יש להקפיד שלא יהיה בתבשיל רטב. אלא שאי אפשר לצמצם כל כך, שהרי בכל חתיכה יש בתוכה רטב. ואמר, שהדבר עדין צריך עיון וברור. ולכן גם כתבנו בעבר באחד הירחונים, דאף על פי שנתבאר בשו"ת יחנה דעת שהולכים

אחר הרב, נכון להחמיר שיהיה כלו יבש. וכן הוא בקצור שלחן ערוך ילקוט יוסף (הוצאת ארגון איל"ת, שנת תשמ"ו, סי' מט סעיף ג). וגם במהדורה הראשונה של ילקוט יוסף שבת פרק א' (שנת תשנ"א, עמוד קג) כתבנו: הנוטל קדירה מעל האש בשבת, אסור לו להחזירה אלא בתנאים מסוימים, והם, שהאש תהיה מכסה וכו' שהתבשיל יהיה יבש כמו ארז שניצל וכדומה. ע"כ. ובהערה שם (עמ' קה) נתבאר, שנכון להחמיר בזה שלא יהיה בו רטב בעין, אלא שאי אפשר לסוחרטו, ואם יש בתוכו איזו לחלוות חשיב כתבשיל יבש. ע"כ. והוא מכח הקושיא הנז'ל. גם בקצן מאור ישראל על שבת (עמוד יז) כתב מרן זיע"א, שאם הפנים מועטים מאד יש להתיר. ע"כ. והדגיש מועטים מאד. וכיו"ב כתב בחזון עובדיה שבת א' (עמ' פב) בזה"ל: ואמנם כשהמרק הוא הרבה בשעור הנכר לעין, מודה אני "שראוי להחמיר", ולא כתבנו להקל אלא ברטב בעלמא. עכ"ל. [וראה להלן באופן שרוצה את הרטב].

ונודע מה שהעירו סתירה מסימן רנג ס"ג, לסעיף ה', דבסעיף ה' התיר מרן לתת על קדרת חמין בשבת, תבשיל שנתבשל מע"ש כל צרכו, כגון פאנדי"ש וכיוצא בהו, לחממן, לפי שאין דרך בשול בכך. ולא הצריך שתהיה רותחת.

והמג"א (סי' שיח ס"ק כו) כתב לחלק בזה בין תבשיל לח רותח שאסור להניחו בשבת גם על גבי קדירה של חמין, שמא יניחנו צונן, ויש בשול אחר בשול בלח, אבל תבשיל יבש אפילו צונן מתיר להניחו בשבת על גבי קדירה (אפילו ריקנית), שאין בשול אחר בשול ביבש. ע"ש. (וכ"כ המחצית השקל סימן רנג ס"ק לד).

והפמ"ג כתב לחלק בין קדירה ריקנית לקדירה מלאה. ונמצא דבסעיף ג' אירינן בתבשיל לח, ומה שיהי וירא פן יקדים יותר וכו'. ולכאורה ע"כ דאירי שיש בו מעוט רטב. וא"כ מוכח דגם במעוט רטב חשינן לבשול אחר בשול.

אולם שוב בינותי שאין כאן קושיא, ויש להעמיד דברי מרן בג' אפנים:

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ד אדרבה בערותך

בסוג תבשיל לח כגון מרק סמיה, דשיך בו שיקדיח תבשילו, וכמבאר.

פסיק רישיה דלא נחא לה במלאכה דאורייתא – הוי אסור מדרבנן

וכבר כתב לעיל שמד' התוס' בשבת (קג.) מבאר, דלכו"ע פסיק רישיה דלא נחא לה במלאכה דאורייתא, אסורו מדרבנן, שאין פסיק רישיה אסור לר' שמעון אלא כשנזח לו, שנהנה מדבר האסור, כמו החותך ראשו של חי להוציא ממנו דם לאיזה צרה, שהרי הוא כמתכונן להמיתו ורוצה הוא ונהנה מפסיקת הראש ומיתתו, שאם לא היה נחא לו לא היה פוסק ראשו, אבל פסיק רישיה שאינו נהנה ממנו, הגם שהוא פסיק רישיה אינו אסור תורה. ונודע שלדעת הערוך (ע' פסק א, ובתוס' כתבות ו. ד"ה האי, ושבת קג. ד"ה לא צריכא, וביזמא לה. ד"ה הני מלי. וקרייתות כ: ד"ה סבירא), פסיק רישיה דלא נחא לה אפלו במלאכה דאורייתא שרי. ולדעת ר"י שם, אף ע"ג דהוי פסיק רישיה דלא נחא לה, אסור לכתחלה לר"ש מדרבנן, כמו במלאכה שאינה צריכה לגופה. ע"ש. ומלשון לכתחלה משמע דהוא מדרבנן, דהא מלאכה שא"צ לגופה הוא מדרבנן. ולכן התירו במקום מצוה. ועין ברמב"ן שבת שם, ובהרא"ש שבת פ"ג. ובחי' רעק"א (יומא מערכה ו) לדעתו. ע"ש. וה"ט, דזה נחשב לדבר שאינו מתכונן.

ולפיכך לד' הערוך מתר לסתם פי הנקב של חבית יין בחזק, אם הנקב הוא מן הצד, אע"פ שבנודאי יסתח היין, לפי שלא נחא לה, שהרי אינו נהנה מסחיטה זו, כיון שהיין הולך לאבוד על הארץ, וכן מתר לחתך בהרת שיש לאדם אחר בבשרו, כשאינו מתכונן לטהרו, אלא לצרה אחר, אף על פי שפסיק רישיה הוא, שהרי אינו נהנה מטהרתו. וראה ברמב"ן שבת קיא.

ונמצא, דלענין בשול אחר בשול יש לילך אחר הרב, דמה שמעוט הרטב מגיע ליד סולדת בו, לא אכפת לו מזה, והוא בגדר פסיק רישיה דלא אכפת לה, שדי לו שהרטב יהיה פושר, והוי אסורו מדרבנן, וספק דרבנן לקלא, דשמא הלכה כהרמב"ם והרשב"א שאין בשול אחר בשול גם

א. שיתכן דאירי במרק סמיה שהצמוק רע לו, ולזה אמר מרן וירא פן יקדיח יותר.

ב. אי נמי דהקדיחה תבשילו הינו מצטמק ורע לו, והרי נתבאר בספר שם חדש גבי קפה, דהוי מצטמק ורע לו, ובפרק כירה מבאר דמים הוו מצטמק ורע לו, אחר שמתאדים. וראה במנחת כהן (שער ג' פ"ג). ויתכן דבזה אירי מרן שאינו רוצה באדוי, וזו הפונה וירא פן יקדיח יותר. [וע' בגטין צ. וב"ה אומרים אפי' הקדיחה תבשילו. ופי' רש"י, שרפה ע"י האור. ע"כ. וא"כ בפשטות בהכי אירי מרן במ"ש הקדיח תבשילו].

ג. ואפשר עוד, דאירי בתבשיל שרבו יבש, ויש בו מעט רטב, ועם כל זה הכא אם הקדירה אינה רותחת אסור להחזירה, דהנה הטעם דאזלינן פתר הרב יש לומר שהוא מפני שכל פונתו לרב שבתבשיל, שהוא היבש, אלא שהוא פסיק רישיה שגם מעוט הרטב יגיע לרתיחה שוב, ובדרך כלל מעוט רטב שבחמין הוא פסיק רישיה דלא אכפת לה מהרתיחה, ודי לו בפושר, ונודע שפמה ראשונים כתבו דפסיק רישיה דלא אכפת לה הוי אסורו מדרבנן, שלא אסרה תורה אלא במתכונן, ולא בפסיק רישיה דלא אכפת לה. [ראה להלן]. וכיון שהוא מדרבנן מרן סמך בזה על סברת הרמב"ם והרשב"א להקל בבשול שני. דלא אסר מרן בבשול אחר בשול בדבר לח אלא מכח ספק דאורייתא, ובפסיק רישיה דלא אכפת לה שהוא מדרבנן, הנה לה ספק דרבנן ולקלא. ולפי זה אין הכי נמי מרן אירי בתבשיל שרבו יבש, ויש בו מעוט רטב, ומה שהצריך והוא שתהיה רותחת, כיון דהכא הוא מתכונן גם למעוט רטב, רוצה בקיומו של הרטב. וכיון דהכא אינו פסיק רישיה דלא אכפת לה, אלא פסיק רישיה דניחא לה וגם מתכונן לרטב, הדרינן לזה שהוא ספק אסור מדאורייתא. [ואף אי נימא שעקר רצונו לשמור על היבש, הנה אי אפשר שלא יקדיח תבשילו בלא מעוט רטב שתשאר בקדירה, וניחא לה ומכונן לרטב. ומאידך י"ל דלא נחא לה שהרטב ירתח ויתאדה, דא"כ התבשיל שוב יצטמק]. ואף אי לא נימא הכי, צ"ל דמרן אירי

בלח, ומרן לא אסר בזה אלא מכח ספק, ולכן כשנעשה מידי דרבנן נלך לקלא.

חתיכה יש בה רטב. ולשון מרן בסתם תבשיל, וקשה לומר דאיני רק בביצה קשה].

וענן בשו"ת יביע אמר חלק ז' (סי' מב אות ט') שהביא דברי האגלי טל שכתב, דברב יבש הוי פסיק רישיה דאסורו מדרבנן, ובדרבנן סמכין על הפוסקים דאין בשול אחר בשול אפלו בלח. והעיר ביביע אמר שם, דתלמוד ערוך הוא דפסיק רישיה אסור מן התורה. ע"ש. וכוונתו על אותם הרוצים במעוט רטב שיתחמם, וניחא לה שמעוט הרטב יגיע לידי רתיחה ויד סולדת בו. ולדידהו הוה פסיק רישיה דניחא לה, ומשום הכי הוי אסור תורה. אבל אין הכי נמי אם לא אכפת לו שהרטב יגיע לידי סולדת בו, והוא רק פסיק רישיה שמגיע לחם כזה, ובדעת הנותן רק להפשיר הרטב, ועקר רצונו בחמום הוא בדברים היבשים שהם עקר התבשיל, בזה שפיר הוי מדרבנן, ככל פסיק רישיה דלא אכפת לה. ובדרבנן שפיר סמכין על הרמב"ם והרשב"א דאין בשול אחר בשול גם בלח. ונמצאו דברי חכמים קיימים, שכל שהרב יבש והמעוט רטב אין בו דין בשול אחר בשול. [ואמנם לטעמים האחרים שכתבו בנ"ד, יש להקל גם ברוצה את מעוט הרטב, והו"ל ס"ס].

ובאמת שבהגהות הגאון רבי יצחק דוד הלוי במבגר הגיה בב"י סימן רנג שצ"ל שיש בו רטב, כי כן הוא ברבנו ירחם שהובא בב"י (סימן שיח). ונודע כי רבנו ירחם נדפס לראשונה בשנת שי"ג, בח"י מרן השלחן ערוך, ומאז ועד היום הוא רק צלם, ולא נדפס מחדש. ורק באחרונה אברהם ת"ח החל להדפיסו מחדש, ונדפס ממנו לעת עתה רק הלכות אשוח.

ועוד כתבו, שגם מצד הסברא לכאורה אינו מובן החלוק בין מעט רטב לרב רטב. וכן כתב בשו"ת אגרות משה כרך ו' (סימן עד דף קלה), שאין הדבר מובן לחלק בין רבו לח למעוטו לח, שהרי על כל פנים המעוט הלח שנצטנן ישוב להתבשל. אשר על פן הוא הכרח לפרש כמשמעות הפמ"ג (בסימן רנ"ג במש"ז סק"ג) דברב הוא מצטמק ויפה לו, ובמעוט הוא מצטמק ורע לו, ולכן יש לאסור, כיון דרבים פליגי על הרמ"א (או"ח סימן שי"ח סעיף ד') שכתב דדוקא במצטמק ויפה לו יש בשול אחר בשול. אבל בא"א (רנ"ג ס"ק מ"א) כתב, במקרה מים מכלי ראשון על תה וקפה שעירו עליהם מערב שבת, שכבר נתבשלו ונהפכו ליבש, שאין בו בשול אחר בשול, ואף שנשאר קצת מים קרים הולכים אחר הרב. ע"ש. הרי שסובר דגם מצד לח ויבש הולכין אחר הרב, ובסימן רנ"ט (במש"ז סק"ג) כתב להוכיח מכ"ש דהולכים אחר הרב בדבר לח ויבש, שגם לענין מצטמק ויפה לו ומצטמק ורע לו כשהן יחד בקדירה הולכין אחר הרב, וא"כ אינו פהמשמעות בפרי מגדים דלעיל ומתיר במעוט לח, ואולי הוא מטעם דמעצם הדין גם בלח אין בשול אחר בשול, שלכן אין דין זה ברור. לכן מן הראוי להחמיר. ובשעת הדחק הגדול אולי יש להתיר. עכ"ד.

והנה אע"פ שרב ככל הפוסקים הקודמים כתבו שהולכים בזה אחר הרב, עכ"ז כמה מרבני זמנינו הצריכו שיהיה התבשיל כלו יבש בלא רטב כלל, ויש שטענו דכל סמך האומרים דאזלינן בתר הרב, הוא על הגרסא בבית יוסף שגרס בדברי רבנו ירחם, דכל "שרבו" יבש שרי. אף בלשון דברי רבנו ירחם לא מצינו לתבת רב, וז"ל (נתיב יב חלק ג'): כל דבר שיש בו רטב ומצטמק ויפה לו, והוא צונן כשמחזירו על גבי כירה, ומצטמק, הוי מבשל גמור. ע"כ. וגם בבית יוסף (סימן שיח) הביא בשם רבנו ירחם דכל שיש בו רטב חשיב דבר לח, וכן הוא בש"ע שם, ולכאורה משמע דאפי' מעוט רטב חשיב כתבשיל לח, ומה שכתב בבית יוסף בסימן רנ"ג יתכן שהוא טעות סופר, ואם כן לכאורה יש להקפיד שלא יהיה בתבשיל רטב כלל. [וזה א"א וזולת בביצה קשה, ואי אפשר לצמצם, כי בכל

ובספר עלה עזרא (פסקי הלכות אות ו' עמוד פו) כתב דהוי טעות סופר, ואין הולכים בזה אחר הרב. וכ"כ בשו"ת תבואות שמש (חאו"ח סימן סו), שבדברי רבנו ירחם מבאר להדיא דכל שיש בו רטב חשיב כדבר

לח, ולא הזכיר כלל מענין רב ומעוט. ע"ש. וכן כתב עוד בספרו שמש ומגן ח"א (סי' כו אות א).

גם בספר אור לציון ח"ב (עמוד רלו) טען, שיש טעות דפוס בבית יוסף, שהרי בספר רבנו ירחם לא מזכיר הלשון רב רטב, אלא שיש בו רטב, ונראה שנתחלפה המלה בו ברב, וצריך לגרס בב"י (סימן רנג) שיש בו רטב, וכמ"ש מרן בש"ע שיש בו מים. וכן מסתבר, שהרי קי"ל דיש בשול אחר בשול בלח, אם כן מה לי רב רטב ומה לי מעוט רטב, דעל כל פנים הרטב מתבשל ויש בו משום בשול אחר בשול. וכבר תמה בזה בספר אגלי טל. וכ"כ בהגהות הר"ד במפרגר על הטור שהוא טעות סופר בב"י. ע"ש.

הגרסא הנכונה בדברי הרב יוסף: כל שרבו רטב - תשובה לטענת הרב אור לציון

ואמנם מה שסברו האחרונים הנ"ל שעקר סמיכת המקלין היא על פי הגרסא בדברי רבנו ירחם, דאזלינן בתר הרב, ולכן העירו דרבנו ירחם לא כתב תבת רב, הנה המעיין היטב בספר מנחת כהן הנ"ל יראה, שלא הסתמך על הגרסא בדברי רבנו ירחם, ואדרבה כתב שגם הבית יוסף גרס בדברי רבנו ירחם כל שיש בו רטב, ולא גרס רבו, [והראיה שבסימן שי"ח כשהביא את דברי רבנו ירחם כתב וז"ל, ודקדק לכתב יש בו רטב וכו', ואילו בסימן רנג לא כתב וזה לשונו ודו"ק].

אלא שמרן הבין כן מדעתו הרחבה, שגם רב יבש מהני. וכמו שפסק הפרי מגדים. דהא אי אפשר לצמצם כל כף, ואין לדבר סוף, שהרי בכל חתיכה יש בתוכה רטב. ולא מצינו לאף אחד מהאחרונים שהזהיר לנגב כל חתיכה וחתיכה, זולת הגר"ז בש"ע שלו (סימן רנג קו"א ס"ק יא). וכן כתב בשו"ת חתם סופר (או"ח ס"ס עד). אבל רב האחרונים לא הזהירו על זה.

וזה לשונו של הרב מנחת כהן (שער שני פרק שני): וצריך שיהיה התבשיל דבר לח וצלול, אבל בדבר יבש שאין בו מרק לא שייך בו בשול, אפלו אם נצטטן לגמרי, ומתר לשרותו אפלו בכלי ראשון בחמין שהיד סולדת בהן וכו', והוא הדין שמתר

להניחו כנגד המדורה אפלו במקום שהיד סולדת בו, כמבאר בש"ע סימן שיח סעיף טו. ונראה לי שאפלו יש מעט שמן או מרק בדבר שנתבשל כל צרכו, שעם כל זה מתר להניחו כנגד המדורה, או לשרותו בחמין, שהרי אין לה בשר שאין מהל ושמון יוצא ממונו, ועם כל זה נדון לדבר יבש. ונראה שכל שהרב הוא דבר יבש, אף שיש בו קצת רטב לא שייך שם בשול. וראיתי שכתב הבית יוסף בסימן רנ"ג בשם רבנו ירחם, שכתב בשם רבנו יונה, דכל שרבו רטב ומצטמק ויפה לו והוא צונן הוי מבשל גמור. הנה שכתב שכל שרבו רטב, משמע שאם המעוט הוא רטב עם כל זה נדון לדבר יבש. "ואף שרבנו ירחם לא כתב כן, אלא כל דבר שיש בו רטב", וכן כתב הב"י עצמו בסימן שיח בשם רבנו ירחם, מכל מקום נראה שהבית יוסף כתב זה להיות כן הדין לדעתו. וכן מסתבר, דכל שרבו יבש נדון ליבש, דאל"כ נתת דבריך לשעורין. עכת"ד.

ומבאר בדברי הרב מנחת כהן דאף שהגרסא ברבנו ירחם כל שיש בו רטב, ולא כתוב רב, מ"מ מרן הש"ע הבין כן מדעתו הרחבה, אחר שא"א לצמצם. ומרן לא התיר בגלל הגרסא שבדברי רבנו ירחם, וכמו שהבין באור לציון, אלא זו הבנת הב"י, דכל שאין רבו רטב לדבר יבש יחשב, והכניס הבנה זו בדברי רבנו ירחם, ומשום הכי יש לפסק להקל בתבשיל יבש שמעוטו רטב ומרק, לדונו כדבר יבש לגמרי, ואמרינן בה שאין בשול אחר בשול.

ומה שמרן העתיק דברי רבנו ירחם בסי' שיח, בב"י ובש"ע, כל שיש בו רטב וכו', סמך על המעיין בסי' רנג דשם באר דהינו רב. ואף שזה קצת דוחק לומר כן, מ"מ אחר שהרב מנחת כהן מעיד כן, לא נוכל לחלק על גדולים שהיו לפני מאות שנים בלא הכרח.

ובאמת אלו הרב אור לציון היה רואה כל דברי הרב מנחת כהן במקורם, שלא התיר מכח הגרסא בב"י, אלא מכח הסברות הנ"ל, יתכן שלא היה פותב מה שכתב. שהרי בודאי שלא נוכל לחלק מסברא בעלמא על דברי הרב מנחת כהן שהיה לפני יותר משלוש מאות וחמשים שנה, ובפרט שיש כאן

ד' צרופים, כנ"ל, וגם איכא ספק ספיקא כמבאר. וראה עוד להלן.

שהוא הנכון, שהרי בדפוסים אחרים כתבו רבו רטב. וע"ש עוד.

אם יש בשול אחר בשול במצטמק ורע לו

ומה שהעיר באגרות משה הנ"ל שאין שום טעם לחלק בין תבשיל שרבו או פלו רטב לתבשיל שמעוטו רטב, כיון דקי"ל יש בשול אחר בשול בלח וכו', הנה הפאור בזה ע"פ מ"ש מרן הב"י (סימן שיח דף פב סע"א והלכה): "וכתב רבנו ירחם בח"ג (נתיב יב) שכל דבר שנצטנן אפלו הוא מבשל כל צרכו ויש בו רטב ומצטמק ויפה לו יש בו משום בשול. ולפיכך אין מניחים אותו כל כך סמוך למדורה במקום שהיד סולדת בו, אלא ברחוק שלא תהיה היד סולדת בו". ע"כ.

וכ"כ עוד רבנו ירחם בשם רבנו יונה, "וכל זה שאמרו שמחזירין, דוקא שהגיע למאכל בן דרוסאי, ואפלו הגיע, אם שהה בידו עד שנצטנן התבשיל, אסור להחזירה אם יש בה רטב, דכל דבר שיש בו רטב ומצטמק ויפה לו והוא צונן, כשהחזירו על גבי פירה ומצטמק הוי מבשל גמור". ע"כ. וסיים מרן, ולמדנו מדבריו שאם מצטמק ורע לו אף על פי שיש בו מרק אין בו משום בשול, ומתיר לתן אותו אצל המדורה אפלו במקום שהיד סולדת בו. עכ"ל.

גדר מצטמק ורע לו

ולפי זה במעוט רטב אם הוא מצטמק ורע לו אין בו משום בשול, דהנה בגמרא (שבת לו:) אמרו, אמר רב נחמן, מצטמק ויפה לו אסור, מצטמק ורע לו מתיר. כלל דמלתא כל דאית בה מיחא מצטמק ורע לו, לבר מתבשיל דליפתא, דאף על גב דאית בה מיחא מצטמק ויפה לו הוא. והני מלי דאית בה בשרא וכו'. ופרש רש"י, מצטמק, מתמעט וכיון, רט"ט לשון שדים צומקין, כמו שאתה אומר בלשון צווי, נצטוה, ובלשון צדק נצטדק. וכו'. וכן הוא בהלכות גדולות (פרק פירה) מצטמק ורע לו, לשנא דיבשא, כגון צמוקין. וכן כתבו עוד ראשונים. ועוד אמרו בגמרא שם (לה.) רבי יהודה אומר, חמין שהוחמו כל צרכן, מתירין מפני שמצטמק ורע לו, ותבשיל שנתבשל כל צרכו אסור מפני שמצטמק ויפה לו. והנה מלשון הגמ' מבאר, דאזלינן בתר

ואמנם האליה רבה (סי' שיח ס"ק יא) הביא ג"כ פאמור בשם המנחת כהן. אף סיים "וצ"ע". והפרי מגדים (סימן רנג במש"ז ס"ק יג) הביא מ"ש מרן הב"י סימן רנג בשם רבנו ירחם, שכתב בשם רבנו יונה, דמשמע שאם הרטב מעוט אין בו דין בשול, ומ"ש הא"ר על זה "וצ"ע", וכתב, באמת שהם דברי רבנו יונה וכו'. ואע"פ שבלח שנצטנן הוי בשול מה"ת, מ"מ מלאכת מחשבת אסרה תורה, וכל תבשיל לח שרבו רטב ומרתיחו להצטמק חשיב בשול מן התורה, ובמצטמק ורע לו בודאי שאין דעתו שיצטמק, כי עקר הבשול הוא רק כשמצטמק ויפה לו, ולפ"ז שפיר הולכים אחר רבו, שאם הרב רטב, מצטמק ויפה לו הוא, ומתפונן הוא שיצטמק, וחשב בשול, אבל כשרבו יבש ומעוטו רטב, אין דעתו שיצטמק, כיון שהצמוק רע לו ליבש, הלכך מתיר במעוטו רטב. עכת"ד. ובאמת שהמנחת כהן כל יקר ראתה עינו, ואף על פי כן כתב בדעת מרן להתיר, ושכן מסתבר וכו'. וכנ"ל.

וחכ"א העיר שראה לספר כת"י אשר נדפס בחיי מרן ז"ל, ושם נכתב כל שיש בו רטב, ולפי זה טען שנפל כל היסוד של המנחת כהן והאחרונים שעמו. [עין במנוחת אהבה ח"ב עמו' שסה].

וכתב בילקוט יוסף שם, אולם בהיותי בבקור בג'רבה [ניסן תשס"ח], הראוני בית יוסף שנדפס בחיי מרן הש"ע, ושם נדפס כל שרבו רטב. וראה בהקדמה לספר זה, ובספר עין יצחק חלק ג'.

גם בשו"ת נחלת לוי ח"א (עמוד פג) כתב שהלה לבית הספרים בירושלים וראה בית יוסף דפוס ונציה שנת שכ"ד [שהוא בחיי מרן הש"ע], ודפוס ונציה שנת אשמ"ח, ובשניהם כתוב פגרת הפית יוסף לפנינו, רבו רטב. נמצא שהגרסא שלפנינו לא נפלאה ולא רחוקה היא, ומאן לימא לן לסמוך על אותה גרסא שהדפיסו ואשר עליה מצין במנוח"א הנ"ל. ובאמת שבטור החדש שנדפס מקרוב לא הובאה גרסא שצין במנוח"א, וממילא אין זה הכרח

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ד אדרבה בערותיך

הצמוק רע לו, אף על גב דמתבשל יותר טוב, ולכל העולם שפיר טפי, אפ"ה נקרא מצטמק ורע לו. ואם התבשיל מצד עצמו הוא מצטמק ורע לו, אלא שלאיש ההוא ניקח לה בזה, והוא אוהב עכשו את התבשיל יותר מאשר היה במצב הקודם, הרי זה חשיב מצטמק ויפה לו, אם לא במקום שיש לו משפחה והוא מתחשב בדעתם שעבדו ההצטמוקות הזו חשיב רע.

והפמ"ג (מש"ז סימן רנג) הגדיר מצטמק ורע לו שאם יש רטב ובשר יחד, לרטב מצטמק ויפה לו, ולבשר מצטמק ורע לו. ע"ש. וע"ש בקמה שהאריך בדעת מרן השלחן ערוך בזה.

דעתו של האדם, שאם הוא רוצה הרבה מרק, ומחמת הצמוק המרק מתאדה ומתמעט, והדבר רע לו, אף אם התבשיל מתבשל טוב יותר, הוי בגדר מצטמק ורע לו. דעקר רצונו בבשול שני שיהיה פושר.

וכן כתב בשלחן שלמה (חלק א' עמוד ס) והביא מהמג"א דכל דבר שאדם עצב כשייבש ונתפוז מחמת רב הבשול, הוי מצטמק ורע לו. ובאר בשער הציון (שיח, סק"ט) דבא לאשמועינן דאכלו התבשיל בעצם יפה לו, רק האדם עצוב מזה שמצטמק מחמת שצריך [כמות] בשביל האורחים, שרי, כדאיתא בגמ' שבת לז: ומוכח בגמ' דאזלינן בתר דעתו, ואם הוא אוהב הרבה מרק, ומחמת

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסייעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"יגדיל תורה באגדה"

חמישה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נרבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

ובעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים

"יגדיל תורה באגדה"

ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולחקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפל': 0509013000, 0506491414

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיווי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיווי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

א.ש. אשור 052-7627127

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית
מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

